

Laatua ja kestävää tulevaisuutta rakentamassa

Tampereen seudun työväenopiston
itsearviointiraportti 2025–2026

Sisällys

1.	Työväenopiston tehtävä ja itsearvioinnin lähtökohdat	3
1.1	CAF-itsearviointimalli, arviointiaineisto ja prosessi	3
1.2	Asiakas- ja kansalaistulosten aineistot	4
2.	Kestävä kehitys – henkilöstöarviointi ja nykytila	5
2.1	Johtaminen ja sitoutuminen	5
2.2	Suunnittelu, tavoitteet ja ohjelmat	5
2.3	Opetus, oppiminen ja pedagogiikka	6
2.4	Osallisuus, yhteisöllisyys ja toimintakulttuuri	7
2.5	Arjen käytännöt, ympäristövastuu ja resurssien käyttö	8
3.	Asiakastulokset lukuvuonna 2025–2026	8
3.1	Kurssin parasta antia	8
3.2	Opintojen kuvaus ja opetus	9
3.2.1	Kaikki vastaajat	9
3.2.2	Taiteen perusopetuksen erilliskysymykset	10
3.2.3	Opintopistekurssien erilliskysymykset	10
3.3	Kurssi kokonaisuutena	11
3.4	Asiakaskokemus	12
3.5	Asiainnin sujuvuus	13
3.6	Taiteen perusopetuksen lapset ja nuoret	14
3.6.1	Oppilaiden kokemukset, osallisuus ja pedagogiset havainnot	14
3.6.2	Huoltajien arviot ja taiteen perusopetuksen saavutettavuus	15
4.	Kuntalaisten osallistuminen opiston toimintaan	16
4.1	Opetukseen käytetty aika	16
4.1.1	Toteutuneet kurssit	16
4.1.2	Etäopetus	18
4.1.3	Toteutuneet tunnit	19
4.2	Opiskelijat	20
4.2.1	Opiskelijamäärän kehitys ja alueellinen tavoitavuus	20
4.2.2	Opiskelijoiden kokonaismäärä	21
4.2.3	Opiskelijoiden ikä- ja sukupuolirakenne	22
4.2.4	Koulutustausta ja pääasiallinen toiminta	22
4.3	Kurssilaiset ja asiakasmäärien kokonaiskehitys	24
5.	Kestävän kehityksen arvioinnin yhteenveto ja johtopäätökset	26
	Liite 1. Tampereen seudun työväenopiston hankkeet lukuvuonna 2025–2026	28

1. Työväenopiston tehtävä ja itsearvioinnin lähtökohdat

Tampereen seudun työväenopisto on vapaan sivistystyön oppilaitos ja taiteen perusopetuksen järjestäjä, jonka tehtävä ulottuu yksittäisiä kursseja laajemmalle. Opisto tarjoaa eri-ikäisille kuntalaisille mahdollisuuksia oppia, kehittää osaamistaan, harrastaa ja osallistua sekä vahvistaa hyvinvointia, toimintakykyä ja yhteisöllisyyttä. Laaja-alainen opetustarjonta ja alueellinen toiminta tekevät opistosta merkittävän osan Tampereen ja Ylöjärven sivistys- ja hyvinvointipalveluja.

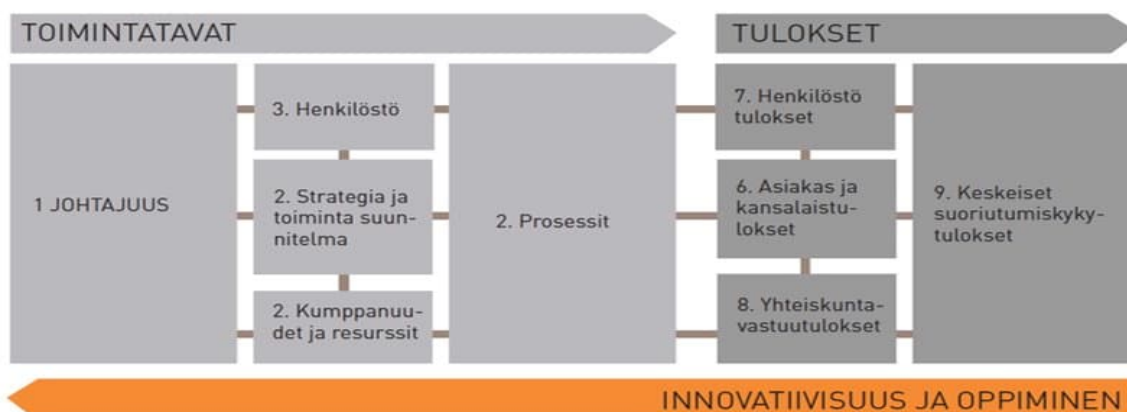
Tämä itsearviointiraportti kokoaa lukuvuoden 2025–2026 keskeisen arviointitiedon opiston toiminnan laadusta, vaikuttavuudesta, saavutettavuudesta ja kehittämistarpeista. Tarkastelu perustuu henkilöstön itsearviointiin, opiskelijoiden ja muiden asiakasryhmien palautteisiin, erilliskyselyihin sekä toiminnan laajuutta ja osallistumista kuvaaviin tilastoihin. Eri aineistoja tarkastellaan rinnakkain, jotta yksittäisten tulosten lisäksi voidaan tunnistaa opiston toimintaa läpäiseviä vahvuuksia ja kehittämiskohteita.

Itsearviointi on osa opiston lakisääteistä kehittämistyötä. Laki vapaasta sivistystyöstä (21.8.1998/632) ja laki taiteen perusopetuksesta (21.8.1998/633) velvoittavat oppilaitokset arvioimaan järjestämänsä koulutusta ja osallistumaan ulkopuoliseen arviointiin. Arviointien tarkoituksena on kehittää koulutusta ja parantaa oppimisen edellytyksiä.

Lukuvuoden itsearvioinnin painopisteenä on kestävä kehitys, jota tarkastellaan ekologisena, sosiaalisena, kulttuurisena ja taloudellisena kokonaisuutena osana johtamista, opetusta, toimintakulttuuria ja arjen käytäntöjä. Raportissa arviointihavainnot yhdistyvät asiakas- ja osallistumistuloksiin, ja niiden pohjalta muodostetut johtopäätökset ohjaavat opiston kehittämistä, yhteisiä toimintatapoja ja jatkuvaa laadun parantamista.

1.1 CAF-itsearviointimalli, arviointiaineisto ja prosessi

Työväenopiston koulutuksen itsearviointi perustuu CAF-malliin (Common Assessment Framework), joka on Euroopan julkisen sektorin organisaatioille kehitetty itsearviointiväline (Kaavio 1). CAF:n kansalaisopistoille sovellettu malli tarkastelee sekä organisaation toimintatapoja että niiden tuloksia ja muodostaa näin kokonaiskuvan toiminnasta.

Kaavio 1. CAF-mallin arviointialueet

CAF-malli pohjautuu jatkuvan oppimisen ja systemaattisen kehittämisen periaatteisiin. Sen taustalla vaikuttaa Demingin laatuympyrä: **suunnittele > toteuta > arvioi > paranna**, joka ohjaa organisaation jatkuvaa parantamista. Työväenopiston itsearviointi onkin suunnitelmallinen ja toistuva prosessi, jonka avulla vahvistetaan toiminnan laatua, tunnistetaan vahvuuksia ja kehittämiskohteita sekä tuetaan koko organisaation oppimista.

Opiston itsearvioinnissa CAF-mallin laadullisten arviointialueiden tarkastelu on jaksotettu kolmen lukuvuoden sykliin. Poikkeuksena ovat asiakastulokset, joita on tarkasteltu vuosittain jatkuvan asiakaspalautteen perusteella. Arviointikehikko on käyty kertaalleen läpi edellisten kolmen lukuvuoden

itsearviointeissa. Lukuvuonna 2025–2026 painopisteeksi valittiin kaikkia arvioitavia alueita läpäisevä kestävä kehitys.

CAF-arvioinnissa on yhteensä 39 kestävään kehitykseen liittyvää tarkastelukohtaa kahdeksalta eri alueelta. Niiden ja kolmen OKKA-indikaattorin pohjalta rakennettiin opiston oma kestävä kehityksen arviointikokonaisuus. Se kattaa laajasti kestävä kehityksen, opetuksen, toimintakulttuurin ja johtamisen näkökulmat sekä konkretisoi kestävä kehityksen arviointia.

Lukuvuoden päätteeksi toteutetussa kestävä kehityksen arvioinnissa henkilöstö tutustui itsenäisesti ennen arviointitilaisuutta opiston kestävä kehityksen nykytilakuvauksiin. Arviointitilaisuudessa osallistujat tekivät ensin lyhyen yksilöarvioinnin ja osallistuivat sen jälkeen ryhmäkeskusteluihin. Ryhmissä täsmennettiin, täydennettiin ja suhteutettiin yhteisestä kokemuksesta nousseita havaintoja opiston arjesta sekä tunnistettiin opiston kestävä kehityksen vahvuuksia ja kehittämistarpeita.

Itsearviointitilaisuuden lisäksi henkilöstön näkemysten selvittämisessä on hyödynnetty päätoimiselle henkilöstölle toteutettua Kaiken kattavaa kestävyyttä (Kake) -hankkeen alkukartoitusta, tuntiopettajien kestävä kehityksen itsearviointia, kuvataiteen perusopetuksen opettajien Neliapila-arviointia sekä työväenopiston osalta vapaan sivistystyön Karvi-arviointiin tuotettua aineistoa.

1.2 Asiakas- ja kansalaistulosten aineistot

Asiakastulosten arvioinnin aineistopohjan muodostivat kurssipalautteet, jotka kerättiin automatisoidulla kyselyllä osana Tampereen kaupungin määrittämää asiakaskokemuksen mittausmallia. Kysely lähetetään kurssin päätyttyä kurssilaisille, joilla on sähköpostiosoite opiskelijatiedoissa.

Palautekyselyssä kartoitetaan kokemuksia opiston toiminnasta, koulutusten toteutuksesta, asiakaspalvelusta, opetuksen onnistumisesta ja asiain sujuvuudesta. Kyselyyn vastasi lukuvuoden aikana 5657 aikuisopiskelijaa, joista aikuisten taiteen perusopetuksessa opiskeli 56 opiskelijaa ja opintopisteitä ilmoitti suorittavansa 114 opiskelijaa. Lasten ja nuorten taiteen perusopetuksessa käytetään ikäryhmälle kohdennettua palautelomaketta, johon vastasi 49 oppilasta ja 45 huoltajaa.

Lukuvuoden 2025–2026 kurssipalautteita täydensivät aikuisopiskelijoille suunnattu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely, Me-säätiön ja Taiteen perusopetusliiton lapsille ja nuorille huoltajineen suunnattu taiteen perusopetuksen saavutettavuuskysely, pitkien kurssien keskeyttäneille opiskelijoille suunnattu kysely, opintoasetelialennusten vaikutuskysely, Tampere-raadin asiakaskysely ja kuvataiteen perusopetuksen lasten ja nuorten tekemä Neliapila-arviointi. Kyselyjen lisäksi itsearviointeissa hyödynnettiin koulutuksista ja ilmoittautumisista syntyviä tilastotietoja.

Erilliskyselyjen volyymi vaihteli aineistoittain. Me-säätiön ja Taiteen perusopetusliiton saavutettavuuskyselyyn vastasi Tampereen seudun työväenopistossa 165 oppilasta tai huoltajaa, ja vastausprosentti oli 31 prosenttia suhteessa kuvataidekoulun toiminnassa mukana olleisiin alle 18-vuotiaisiin. Keskeyttäneiden opiskelijoiden kysely lähetettiin 1 102 opiskelijalle, ja siihen vastasi 246 henkilöä. Opintoasetelialennusten vaikutuskysely lähetettiin 2 714 lukuvuonna 2025–2026 alennuksen saaneelle opiskelijalle, ja siihen vastasi 739 henkilöä. Tampere-raadin kyselyssä oli 878 aktivoitua kutsua, 292 vierailua kyselyssä ja 174 vastausta.

Aineistojen pohjalta muodostettiin kokonaiskuva opiston toiminnan laadusta, saavutettavuudesta, vaikuttavuudesta ja kestävä kehityksen nykytilasta. Eri aineistot täydentävät toisiaan: kurssipalautteet kuvaavat jatkuvaa opiskelijakokemusta, erilliskyselyt syventävät saavutettavuuden, osallisuuden ja osallistumisen esteiden tarkastelua, henkilöstöaineistot kuvaavat toimintakulttuuria ja arjen prosesseja, ja tilastotieto tekee näkyväksi toiminnan volyymin, kohdentumisen ja muutossuunnat.

2. Kestävä kehitys – henkilöstöarviointi ja nykytila

Kestävän kehityksen osuus kokoaa yhteen kaksi toisiaan täydentävää näkökulmaa: asiakirjoihin perustuvan nykytilakuvauksen sekä henkilöstön itsearviointipäivän keskusteluissa esiin nousseet havainnot, vahvuudet ja kehittämistarpeet.

Nykytilan kuvausten perusteella työväenopiston kestävän kehityksen työ on jo laaja-alaisesti kytkeytynyt opiston arvoihin, strategiaan, opetuksen kehittämiseen, toimintakulttuuriin ja arjen käytäntöihin. Henkilöstön keskustelut vahvistavat tätä kuvaa: kestävyyttä pidetään tärkeänä ja siihen suhtaudutaan myönteisesti, mutta samalla korostuu tarve tehdä tavoitteista, vastuista ja arjen toimenpiteistä nykyistä konkreettisempia.

2.1 Johtaminen ja sitoutuminen

Kestävä kehitys on tunnistettu osaksi työväenopiston arvopohjaa, strategista suuntaa ja kehittämistyötä. Se on kirjattu opiston arvoihin sekä kehittämisen ja toimintakulttuurin tavoitteisiin. Opiston toiminnassa korostuvat elinikäinen oppiminen, yhdenvertaisuus, osallisuus, hyvinvointi ja vastuullisuus, ja kestävyyttä tarkastellaan ekologisen, sosiaalisen, kulttuurisen ja taloudellisen kestävyuden kokonaisuutena. Johtamisen tasolla kestävän kehityksen työtä tukevat muun muassa työväenopiston kestävän kehityksen ohjelma, hanketoiminta, palveluryhmätasoinen yhteistyö sekä henkilöstön osaamisen kehittäminen ja perehdytys.

Henkilöstön keskusteluissa vahvistui näkemys siitä, että kestävän kehityksen merkitys tunnistetaan ja asenne sen edistämiseen on hyvä. Erityisenä vahvuutena nousivat henkilöstön kehittämismyönteisyys, sitoutuminen sekä hyvien käytäntöjen jakaminen. Samalla keskusteluissa korostui tarve selkeyttää vastuita, koordinaatiota ja viestintää: kestävyyteen liittyvät vastuut tulisi sanoittaa tehtävänkuviin ja liittää osaksi tavoite- ja kehityskeskusteluja. Lisäksi tarvitaan lisää aitoja kohtaamisia, vuorovaikutusta eri toimijatasojen välillä sekä konkreettista viestintää siitä, miten kestävät valinnat näkyvät opiston päätöksenteossa ja arjen ratkaisuissa.

Keväällä 2026 toteutettu Kake-hankkeen alkukartoitus tarkentaa johtamisen ja sitoutumisen nykytilaa henkilöstön ja tuntiopettajien näkökulmasta. Kartoituksen perusteella opiston arvot ovat olemassa, mutta niiden tunnettuus ja arkeen vieminen vaihtelevat henkilöstömuutosten, perehdytyksen katkosten ja tuntiopettajien hajanaisen kiinnittymisen vuoksi. Arvojen – seuraamustietoisuuden, kohtuullisuuden ja ihmistenvälisyyden – tulee näkyä päätöksenteossa, johtamisessa, kurssisuunnittelussa, viestinnässä ja konkreettisissa valinnoissa. Arvojohtamisen tulisi olla nykyistä näkyvämpää ja johdon sitoutumisen välittynä henkilöstölle myös arjen kohtaamisina, viesteinä ja toiminnan priorisointina, koska yhteinen ymmärrys arvoista mahdollistaa kestävän tulevaisuuden toimintakulttuurin johdonmukaisen toteutumisen koko organisaatiossa.

Kartoitus nostaa arjen käytäntöjen ja resurssien käytön rinnalle myös sisäisten prosessien toimivuuden. Useampi vastaaja toi esiin kuormitusta, epäselviä prosesseja ja kokemuksen siitä, ettei epäkohtien ilmoittaminen aina johda toimenpiteisiin. Epäselvät perustyön prosessit hidastavat hankkeiden ja kestävän kehityksen toimenpiteiden etenemistä. Siksi on olennaista yhdistää kestävän kehityksen tavoitteet työhyvinvointiin, työn tasaisempaan jakautumiseen ja selkeisiin palautteen käsittelyn käytäntöihin.

2.2 Suunnittelu, tavoitteet ja ohjelmat

Työväenopistossa on tunnistettu kestävän kehityksen tavoitteita ja niitä on sisällytetty useisiin suunnitelmiin, ohjelmiin, hankkeisiin ja arviointiaineistoihin. Kokonaisuus on kuitenkin osin hajallaan eri asiakirjoissa ja käytännöissä. Työväenopiston kehittämisohjelmassa kestävyys näyttäytyy yhtenä opiston keskeisistä kehittämisen kärjistä. Sitä täydentävä kestävän kehityksen ohjelma vuosille 2026–

2030 kokoa tavoitteita ja seurantaan yhteen, mutta arvioinnin perusteella seuraava kehitysvaihe on tavoitteiden jäsentäminen selkeäksi, seurattavaksi ja arjessa toteutettavaksi kokonaisuudeksi.

Opiston kestävän kehityksen, saavutettavuuden, henkilöstön osaamisen ja tulevaisuusvalmiuksien kehittämistä on tuettu myös hanketoiminnalla. Lukuvuonna 2025–2026 käynnissä olleet sekä lukuvuoden aikana valmistellut tai rahoituspäätöksen saaneet hankkeet on koottu liitteeseen 1.

Keskusteluissa tavoitteita ehdotettiin pilkottavaksi pienemmiksi kokonaisuuksiksi, esimerkiksi vuosittaisiksi painopisteiksi tai yhdeksi selkeäksi kehittämistavoitteeksi kerrallaan. Lisäksi toivottiin tavoitteiden ja arvojen tiivistämistä niin sanotuksi huoneentauluksi, sähköistä alustaa tuntiopettajille ja opiskelijoille sekä viestinnän selkeyttämistä ja monikielisyyttä. Keskeiseksi kehittämiskohteeksi nousivat riittävät resurssit: aika, priorisointi, raha ja henkilöstön hyvinvointi ovat edellytyksiä sille, että tavoitteet muuttuvat käytännön toiminnaksi.

Kake-alkukartoitus vahvistaa suunnittelua koskevan johtopäätöksen: kestävän kehityksen työ tarvitsee selkeän vaiheistuksen, jotta se ei jää irralliseksi asiakirjoiksi tai yksittäisiksi hanketoimenpiteiksi. Alkukartoitus osoittaa samalla tärkeän katvealueen: henkilöstön ja tuntiopettajien puheessa korostuvat sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys, yhteisöllisyys, arvot, hyvinvointi ja arjen prosessit, mutta kestävän tulevaisuuden indikaattorit ja mittarit eivät vielä nouse luontevasti esiin. Jatkuvan parantamisen näkökulmasta tavoitteet, mittarit, seuranta ja vastuut on rakennettava niin, että ne tukevat arjen kehittämistä eivätkä näyttäyty henkilöstölle irrallisena raportointina.

2.3 Opetus, oppiminen ja pedagogiikka

Työväenopistolla on vahva opetuksellinen perusta kestävän kehityksen edistämiseksi. Kestävyys näkyy eri ainealueiden opetussisällöissä, pedagogisissa ratkaisuissa ja oppimisympäristöissä. GreenComp-viitekehys tarjoaa yhteisen tavan jäsentää kestävyteen liittyvää osaamista, kuten vastuullista toimijuutta, järjestelmien ymmärtämistä, tulevaisuusajattelua, yhteistyötä ja kestävää arkea tukevia taitoja. Viitekehysten hyödyntäminen opetuksen suunnittelussa on kuitenkin vielä kehittymässä.

Henkilöstön keskusteluissa opetuksen vahvuuksiksi tunnistettiin ammattitaitoiset ja sitoutuneet opettajat sekä eri ainealueilla jo toteutuvat kestävät käytännöt. Kädentaidoissa kestävyys näkyy materiaalien kierrätyksenä ja korjaamisen kulttuurina, kotitaloudessa hävikin ja raaka-ainevalintojen tarkasteluna, kielissä kulttuurien välisen ymmärryksen vahvistamisena, liikunnassa hyvinvoinnin ja toimintakyvyn tukemisena sekä taideaineissa materiaalien ja välineiden vastuullisena käytönä. Opetuksessa jo toteutuvia kestävyttä tukevia käytäntöjä ei kuitenkaan aina tunnisteta eikä sanoiteta järjestelmällisesti.

Tuntiopettajille suunnattu kestävän kehityksen itsearviointi (30 vastaajaa) tarkoittaa pedagogisen kehittämisen kuvaa. Kestävä kehitys on läsnä erityisesti materiaalien käytössä, opetuskeskusteluissa, oppijoiden osallisuudessa ja turvallisen ilmapiirin rakentamisessa. Vastaajista 93 prosenttia kertoi vaalivansa kannustavaa ja turvallista ilmapiiriä. Sen sijaan kestävyys näkyy harvemmin suunnitelmallisena osana kurssin tavoitteita, oppimistehtäviä tai arviointia: 43 prosentilla se näkyy opetuksessa satunnaisesti, ja noin neljännes ei vielä tunnista kestävyttä omassa opetuksessaan. Vastaajamäärän vuoksi tulokset ovat suuntaa antavia, mutta ne tukevat havaintoa, että opetuksen arjessa on runsaasti kestävyttä tukevia elementtejä, joita ei vielä tehdä näkyviksi tavoitteellisenä pedagogisena toimintana.

Opiskelijapalaute täydentää henkilöstön itsearviointia. Erilaisten oppimistapojen huomiointi on opiskelijoiden näkökulmasta selkeä kehittämisalue: 56,9 prosenttia vastaajista arvioi sen myönteisesti, vaikka opetuskokemus arvioidaan kurssipalautteissa muutoin pääosin erittäin hyväksi. Tulos viittaa siihen, että opetuksen laatu ja opiskelijoiden kohtaaminen ovat vahvuuksia, mutta lähtötason, pedagogisten mukautusten ja opiskelijoiden erilaisten tarpeiden tulisi näkyä nykyistä järjestelmällisemmin kurssikuvauksissa, opettajien perehdytyksessä ja opetuksen suunnittelussa.

Keskeinen pedagoginen kehittämistarve on tehdä opetuksessa jo toteutuvat kestävyttä tukevat käytännöt näkyviksi ja tavoitteellisiksi. Kestävyys tulee sanoittaa eri aineiden pedagogiseen logiikkaan sopivalla tavalla kurssikuvauksissa, tavoitteissa, menetelmissä ja oppimistehtävissä. Henkilöstön kokemuksen mukaan opiskelijat eivät kaipaa valistuspuhetta, vaan käytännön tekemiseen, kokemuksellisuuteen, taitojen harjoitteluun ja toivon pedagogiikkaan kytkeytyviä ratkaisuja.

Kehittämisen tueksi toivottiin käytännöllisiä ja helposti hyödynnettäviä materiaaleja, kuten alakohtaisia esimerkkejä, ideakortteja, lyhyitä muistilistoja ja yhteistä pedagogista materiaalipankkia. Henkilöstön keskusteluissa opiskelijoita ja tuntiopettajia toivottiin mukaan kehittämiseen nykyistä enemmän, ja kurssipalautteisiin ehdotettiin kysymyksiä saavutettavuudesta ja muista kestävyysteemoista. Koska suurin osa tuntiopettajakyselyn vastaajista oli valmis jakamaan hyvän käytännön yhteiseen käyttöön, opistolla on hyvät edellytykset koota kokemustietoa yhteiseksi esimerkkipankiksi. Samalla voidaan vahvistaa tuntiopettajien osallisuutta ja hyvien käytäntöjen leviämistä ainealueiden välillä.

Saavutettavuuden näkökulmasta on tärkeää huolehtia myös riittävästä lähiopetuspuolelta verkostosta. Lähipalvelut tukevat alueellista yhdenvertaisuutta, yhteisöllisyyttä ja niiden opiskelijoiden osallistumista, joille etäopetus tai pitkät matkat muodostavat kynnyksen.

Kuvataiteen perusopetuksen pedagogista itsearviointia täydentää Neliapila-arviointi, jonka tulokset käsitellään luvussa 3.6.

2.4 Osallisuus, yhteisöllisyys ja toimintakulttuuri

Työväenopistossa on runsaasti osallisuutta, hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja turvallisuutta tukevia rakenteita. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, turvallisemman tilan periaatteet, palautekanavat, kehittämispäivät, opiskelijoiden osallistumismahdollisuudet sekä henkilöstön hyvinvointia tukevat kaupungin ja opiston toimintamallit muodostavat vahvan perustan sosiaalisesti kestävälle toimintakulttuurille.

Henkilöstön keskusteluissa opiston vahvuuksiksi tunnistettiin kaikille avoin toiminta, matalan kynnyksen yhteydenpito, pienen organisaation ketteryys sekä ryhmämuotoisen oppimisen synnyttämä yhteisöllisyys. Opiskelijaryhmät koettiin tärkeiksi merkityksellisyyden ja osallisuuden paikoiksi. Samalla keskusteluissa nousi esiin, että osallisuus ei saa jäädä vain rakenteeksi, vaan kuulluksi tuleminen kokemuksesta ja vuorovaikutuskäytäntöjä tulee vahvistaa. Kehittämiskohteiksi tunnistettiin erityisesti palautekanavien helppous ja oikea-aikaisuus, myönteisen palautteen näkyväksi tekeminen, uusien opettajien kiinnittyminen yhteisöön, turvallisemman tilan asioiden perehdyttäminen tuntiopettajille sekä yhteisöllisyyttä tukevien tilaisuuksien ja toimintamallien kehittäminen.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyn tulokset vahvistavat henkilöstöarvioinnin kuvaa opistosta sosiaalisesti kestäväksi ja matalan kynnyksen oppimisympäristönä. Asiakastulosten perusteella tervetulleeksi tuleminen ja tasavertaisen aseman kokemus ovat erittäin vahvoja; opiston toimintatavat tuottavat opiskelijoille myönteisiä tuloksia osallisuuden, kohtaamisen ja yhteisöllisyyden näkökulmasta. Samalla kysely osoittaa, että yhdenvertaisuustyön seuraava kehitysvaihe on olemassa olevien rakenteiden, ohjeiden ja vastuiden näkyväksi tekemiseen opiskelijoille, tuntiopettajille ja henkilöstölle.

Kake-alkukartoituksessa yhteisöllisyys, verkostot ja henkilöstön hyvinvointi nousivat keskeisiksi toimintakulttuurin kehittämiskohteiksi. Erityisesti tuntiopettajat tapaavat toisiaan harvoin ja osa kokee jäävänsä opistoyhteisön ulkopuolelle. Kartoituksessa toivottiin pieniä työpajoja, yhteisiä tapaamisia, virkistyspäiviä, metsäretkiä sekä kokemuksellisia tilaisuuksia, joissa yhdistyvät hyvinvointi, kestävyys, käsillä tekeminen, luonto ja keskustelu. Tämä vahvistaa CAF-arvioinnissa esiin nousseita henkilöstöä ja prosesseja koskevia havaintoja: kestävä kehityksen työ ei etene, jos henkilöstön peruskuormitus, epäselvät prosessit tai ulkopuolisuuden kokemus vievät tilan kehittämiseltä. Yhteisöllinen ja osallistava toimintakulttuuri edellyttää, että päätoimiset työntekijät ja tuntiopettajat nähdään osana samaa oppivaa yhteisöä.

2.5 Arjen käytännöt, ympäristövastuu ja resurssien käyttö

Työväenopiston arjessa on paljon ympäristövastuullisia ja resurssiviisaita käytäntöjä. Näitä ovat muun muassa tilojen yhteiskäyttö ja turvallisuuden varmistaminen, sähköisen viestinnän ja digitaalisuuden lisääntyminen, materiaalien säästävä käyttö, kierrätys- ja hävikkimateriaalien hyödyntäminen, kaupungin hankintaperiaatteiden noudattaminen sekä kumppanuuksien hyödyntäminen opetuksessa ja kehittämisessä. Arjen käytännöt kytkeytyvät samalla saavutettavuuteen ja paikalliseen kestävyYTEEN: lähipalvelut, verkko- ja hybridiopetus sekä paikalliset opetusratkaisut voivat vähentää turhaa liikkumista ja tukea osallistumismahdollisuuksia.

Henkilöstön arvioissa vahvuuksina näkyivät erityisesti materiaalihankintojen vastuullisuuden kehittyminen, paperin käytön vähentyminen ja tulostamisen säästävät käytännöt, kierrätys, verkko-opinimisen vakiintuminen sekä halu kehittää toimintaa. Kehittämistarpeina nousivat esiin käytäntöjen yhdenmukaistaminen eri toimipisteissä, lajitteluroskisten saatavuus kaikkiin luokkiin, hankintojen vastuullisuustietojen parempi saatavuus, tilausten suunnitelmallisuus sekä tuntiopettajien konkreettinen ohjeistus esimerkiksi paperin käytöstä. Lisäksi keskusteluissa tunnistettiin uusia teemoja, kuten tekoälyn ympäristövaikutusten ymmärtäminen, turhien siirtymien vähentäminen, työjärjestelyiden suunnittelu hyvinvointia tukevasti sekä vuokraamisen ja korjaamisen suosiminen uusien hankintojen sijaan.

Kake-alkukartoitus osoittaa lisäksi, että resurssiviisuus koskee materiaalien ja tilojen ohella työn organisointia, tiedonkulkua ja kehittämistoimien priorisointia.

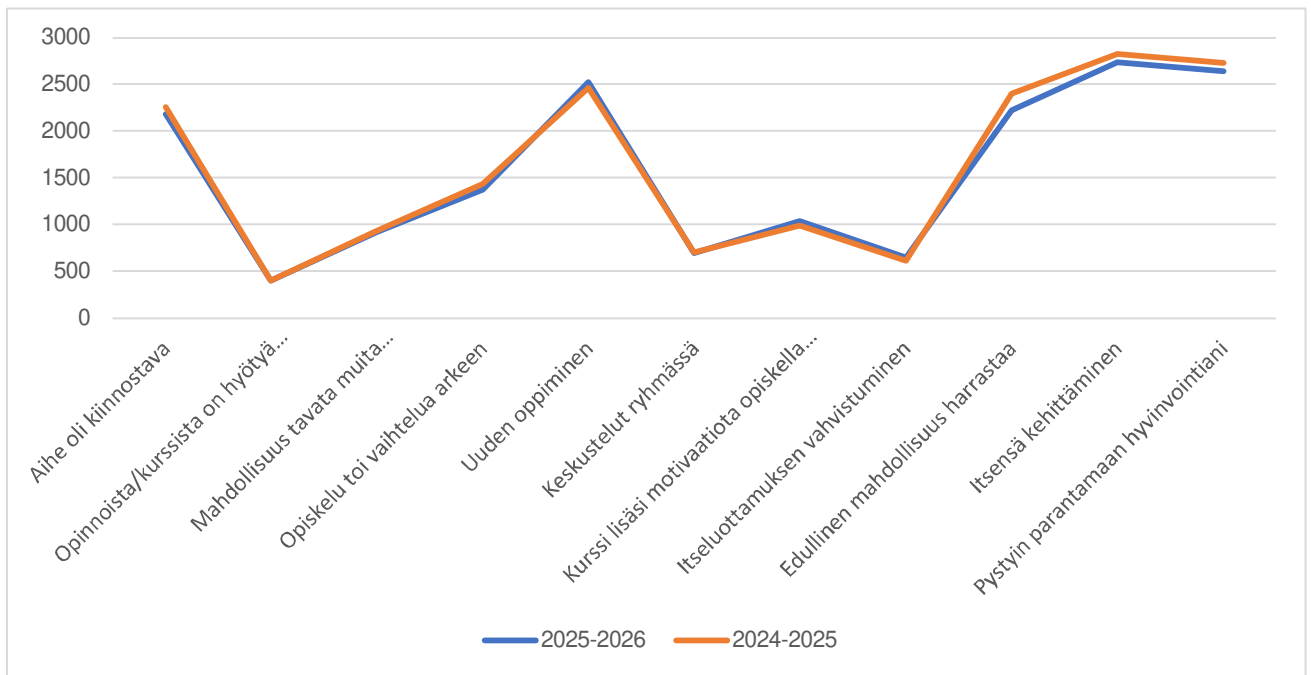
3. Asiakastulokset lukuvuonna 2025–2026

Luvussa 3 tarkastellaan lukuvuoden 2025–2026 asiakas- ja kansalaistuloksia CAF-mallin näkökulmasta ja kootaan yhteen keskeiset havainnot kurssipalautteista sekä niitä täydentävistä kysely- ja arviointiaineistoista. Analyysi etenee teemoittain: ensin tarkastellaan kurssien koettua hyötyä, opetusta ja kurssikokonaisuutta, sen jälkeen asiakaskokemusta sekä lasten ja nuorten taiteen perusopetuksen tuloksia. Aineistojen tarkempi tausta kuvattiin luvussa 1.2.

3.1 Kurssin parasta antia

Palautteet osoittavat, että työväenopiston merkitys rakentuu samanaikaisesti oppimisen, hyvinvoinnin ja saavutettavan harrastamisen varaan. Kokonaiskuva on hyvin samankaltainen kuin edellisenä lukuvuonna, mikä kertoo siitä, että opiskelijoiden kokema hyöty ja opiston tarjoama arvo ovat pysyneet vakaina. Kurssin parhaaksi anniksi (Kaavio 2) koettiin erityisesti itsensä kehittäminen, omaan hyvinvointiin panostaminen, uuden oppiminen, edullinen harrastusmahdollisuus sekä kiinnostava aihe. Kaavioissa näkyvät muutokset ovat pieniä ja pikemminkin painotusten vaihteluja kuin varsinaisia muutoksia.

Avopalautteissa myös yhteisöllisyys, ryhmän merkitys ja kurssille tuleminen ilo nousevat esiin tärkeinä kokemuksellisinä tekijöinä, vaikka sosiaalisten kontaktien merkitys ”parasta antia” -valinnoissa jäikin muita pienemmäksi. Opiskelijat kuvaavat opiston merkitystä arjen rytmin, toimintakyvyn, sosiaalisten kontaktien ja merkityksellisen harrastamisen kautta. Heille kurssit tarjoavat konkreettisia taitoja ja tietoa, onnistumisen kokemuksia, mielekäästä tekemistä sekä fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Näin ollen työväenopisto näyttäytyy opiskelijoille matalan kynnyksen oppimisympäristönä, joka tukee sekä yksilön hyvinvointia että yhteisöllistä osallisuutta.

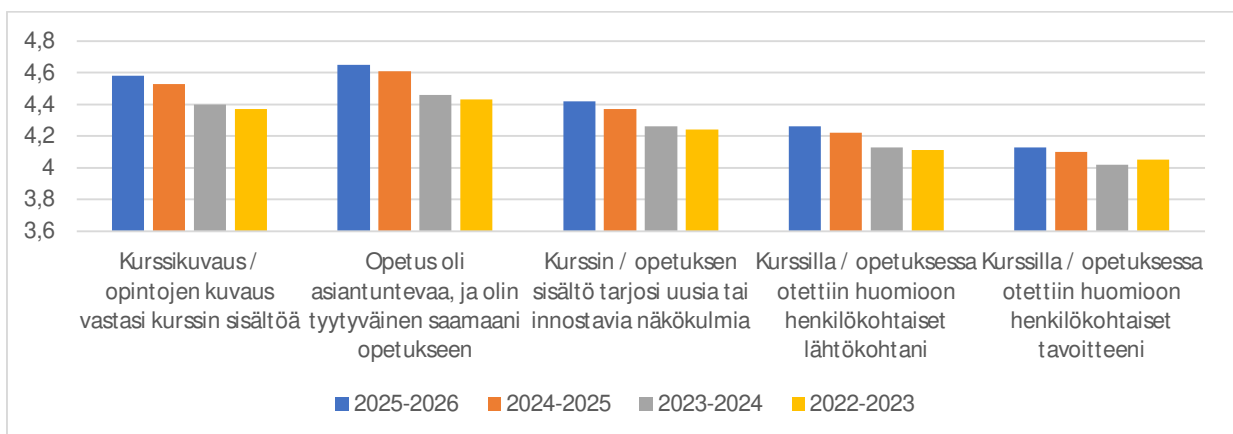

Kaavio 2. Kurssin paras anti lukuvuosina 2024–2025 ja 2025–2026

3.2 Opintojen kuvaus ja opetus

3.2.1 Kaikki vastaajat

Opiskelijoiden arviot opintojen kuvauksesta ja opetuksesta ovat kokonaisuutena erittäin myönteisiä ja aiempia lukuvuosia parempia (Kaavio 3). Kurssikuvaukset vastaavat pääosin toteutunutta sisältöä, ja opetus koetaan asiantuntevaksi, innostavaksi ja opiskelua tukevaksi.

Kaavio 3. Opintojen kuvaus ja opetus lukuvuosittain

Vahvimpana osa-alueena on tyytyväisyys opetukseen. Laadullisessa aineistossa opetuksen laatu henkilöityy opettajan asiantuntemukseen, vuorovaikutustaitoihin, kannustavuuteen, valmistautumiseen ja kykyyn huomioida eritasoiset opiskelijat. Opettajien perehdytys, pedagoginen tuki, yhteiset käytännöt ja tuntiopettajien kiinnittyminen opiston toimintakulttuuriin tukevat tämän vahvuuden säilymistä.

Kurssikuvausten vastaavuus sisältöön on parantunut tasaisesti. Kehittämistarve kohdistuu etenkin lähtötason, tavoitteiden, työskentelytapojen, materiaalien, etenemisen ja käytännön järjestelyjen riittävän täsmälliseen kuvaamiseen. Selkeä ennakotieto auttaa opiskelijaa valitsemaan sopivan kurssin,

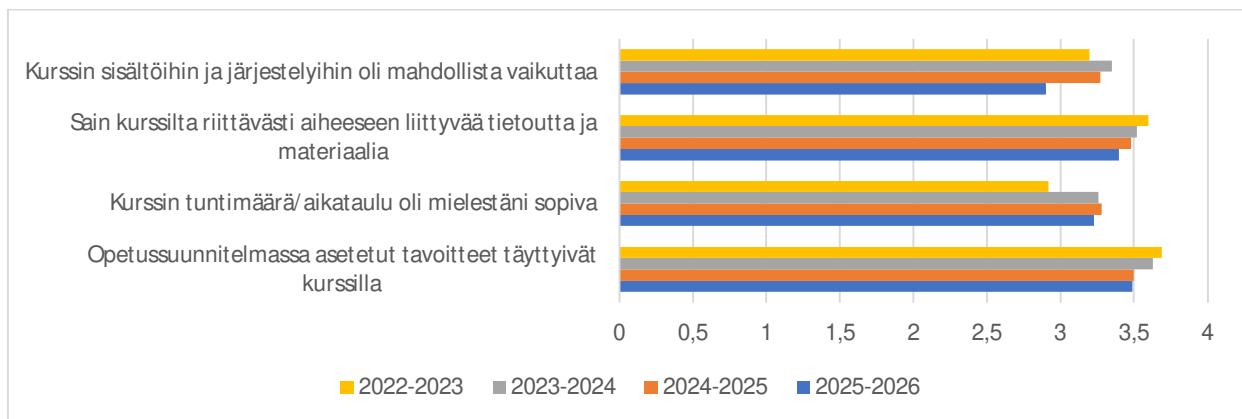
sovittamaan odotuksensa toteutukseen ja sitoutumaan opintoihin. Parhaimmillaan kurssit rohkaisevat kokeilemaan uutta ja tukevat itsenäistä oppimista.

Opiskelijoiden henkilökohtaisten lähtökohtien ja tavoitteiden huomioiminen jää toistuvasti hieman muita osa-alueita matalammalle tasolle. Oma tahti, vaihtoehdot ja yksilöllinen ohjaus saavat myös kiitosta, kun taas tasoerot, suuret ryhmät ja ajan puute vaikeuttavat erilaisten tarpeiden huomioimista. Sksi lähtötason kuvaamisen tulee kytkeytyä kurssien ja opetuksen suunnitteluun.

Kurssikuvaus on opiskelijalle ennakkolupaus opetuksen sisällöstä ja tasosta. Sen toteutumista täydentävät kurssin alun oikea-aikainen viestintä ja mahdollisuus tarkentaa odotuksia. Keskeyttämiseen liittyvä näkökulma käsitellään luvussa 3.4.

3.2.2 Taiteen perusopetuksen erilliskysymykset

Lukuvuonna 2025–2026 taiteen perusopetuksen erilliskysymyksiin vastasi 56 käsityötaiteen perusopetuksen eri opintojaksoihin osallistunutta henkilöä. Vastauksia oli 43,4 prosenttia vähemmän kuin edellisenä lukuvuonna, mihin on vaikuttanut erityisesti kuvataiteen perusopetuksen jääminen kyselyn ulkopuolelle. Tämä selittää omalta osaltaan muutoksia vuosivertailussa (Kaavio 4).

Kaavio 4. Taiteen perusopetuksen erilliskysymykset lukuvuosittain

Käsityötaiteen perusopetuksen vastaukset ovat kokonaisuutena myönteisiä. Ne viittaavat siihen, että vastaajat kokevat opinnot pääosin laadukkaina ja oppimista tukevinä. Opintojen tavoitteiden toteutuminen sekä opetuksen sisältöihin ja toteutukseen liittyvät arviot ovat pysyneet hyvällä tasolla. Avovastaukset vahvistavat johtopäätöstä, mutta kokemus vaihtelee kurssi- ja opettajakohtaisesti. Osaavaa, innostavaa ja suunnitelmallista opetusta kiitetään. Myös monipuoliset tekniikat, mallit ja uusi tieto saavat kiitosta. Vastapainona osa vastauksista kuvaa opetuksen epäselviä tavoitteita, arviointikriteerejä ja puutteellista yhteisopetusta.

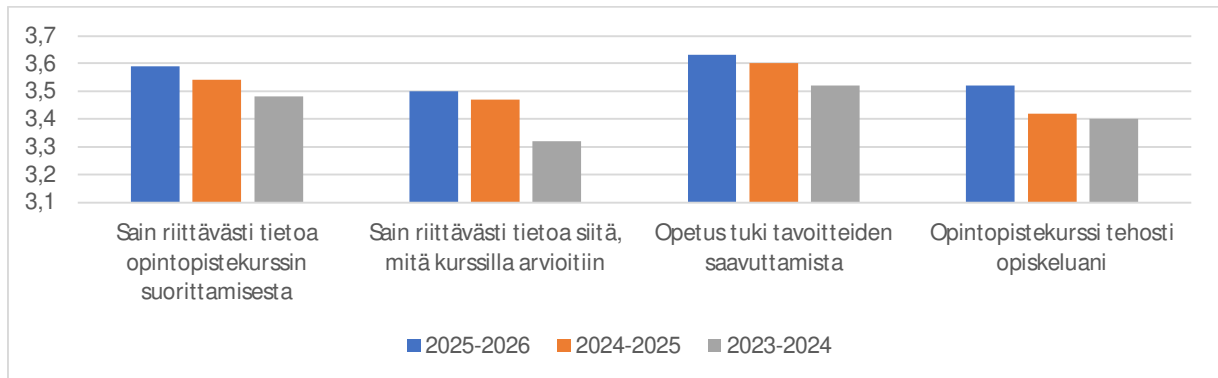
Kehittämisen näkökulmasta huomio kiinnittyy erityisesti opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksiin opetuksen sisältöihin. Palautteissa korostuvat ohjeistuksen selkeys ja opiskelijälähtöisyys. Opiskelijat toivoivat parempaa ennakkoinformaatiota opetuksen sisällöstä eli selkeämpiä tavoitteita, arviointikriteerejä ja kurssikohtaisia ohjeita tarvittavista materiaaleista, välineistä ja siitä, mitä tuntien puitteissa on realistisesti mahdollista toteuttaa. Parhaissa kokemuksissa sai valita työn, edetä omaan tahtiin ja saada yksilöllistä tukea. Kriittisissä vastauksissa korostuvat pakollisuus, opettajajohtoisuus ja opiskelijoiden kuulemisen puute. Kehittämistarpeita löytyi myös materiaalinäytteistä ja koneiden käyttöopastuksesta. Lisäksi mainittiin tilojen, välineiden ja ilmanvaihdon puutteet.

3.2.3 Opintopistekurssien erilliskysymykset

Opintopistekurssit perustuvat osaamisperusteisuuteen ja tekevät vapaan sivistystyön opinnoissa hankittua osaamista näkyväksi. Opiskelija voi halutessaan saada hyväksytystä suorituksesta merkinnän

Oma opintopolku -palveluun, kun osaaminen on arvioitu kurssikohtaisten tavoitteiden ja kriteerien perusteella ja opiskelija on antanut suostumuksensa tietojen siirtämiseen.

Opintopistekurssit vahvistavat jatkuvaa oppimista, osaamisen tunnistamista ja koulutuksellista saavutettavuutta. Ne tarjoavat mahdollisuuden hyödyntää omaehtoisissa opinnoissa karttunutta osaamista myöhemmissä opiskelu- ja työelämäpoluissa.

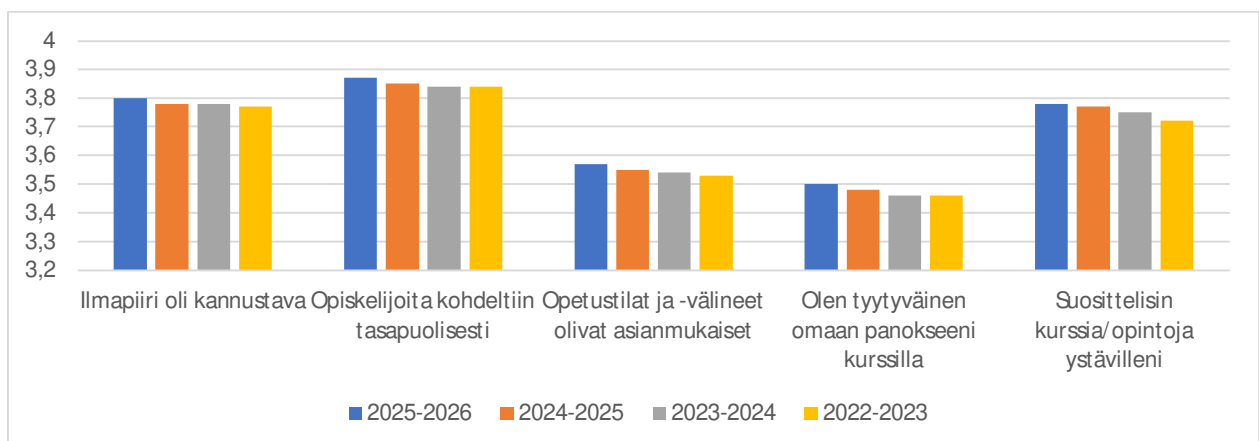
Kaavio 5. Opintopistekurssien erilliskysymykset lukuvuosittain

Opintopistekurssien erilliskysymysten tulokset (Kaavio 5) ovat kokonaisuutena myönteisiä ja osoittavat kehitystä erityisesti tiedonsaannin ja arvioinnin selkeyden näkökulmasta. Kyselyyn vastanneiden määrä pysyi edellisen lukuvuoden tasolla, joten tuloksia voidaan tarkastella suhteellisen vertailukelpoisina.

Kaavion perusteella opiskelijat kokivat aiempaa useammin saaneensa riittävästi tietoa opintopistekurssin suorittamisesta, osaamisen arvioinnista ja kurssin tavoitteista. Myös näkemys siitä, että opintopistekurssi tukee omien tavoitteiden saavuttamista ja tehostaa opiskelua, vahvistui. Tulokset viittaavat siihen, että osaamisperusteisuutta ja arviointiin liittyvää viestintää on onnistuttu selkeyttämään. Jatkossa on tärkeää varmistaa, että opintopisteisiin, arviointiin ja suoritustietojen siirtämiseen liittyvä tieto annetaan opiskelijoille yhdenmukaisesti jo kurssin alussa, jotta opintopistekurssien hyöty ja vaatimukset hahmottuvat kaikille opiskelijoille selkeästi. Kehittämisessä on olennaista myös huolehtia opintopisteytetyjen polkujen tarkoituksenmukaisesta kattavuudesta ja opiskelijoiden tarpeisiin vastaamisesta.

3.3 Kurssi kokonaisuutena

Kurssia kokonaisuutena koskevat arviot (Kaavio 6) ovat erittäin myönteisiä ja osoittavat, että opiskelijoiden kokemus opetuksen laadusta, ilmapiiristä ja omasta osallistumisestaan on pysynyt vahvana usean lukuvuoden ajan.

Kaavio 6. Arviot kurssista kokonaisuutena lukuvuosittain

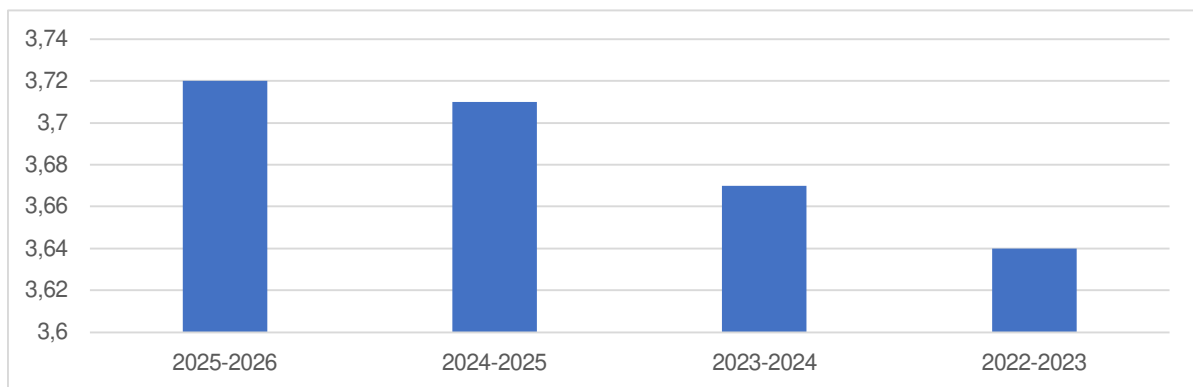
Erityisesti kurssien kannustava ilmapiiri ja tasapuolinen kohtelu näyttäytyvät opiston selkeinä vahvuuksina. Myös suositteluhaluukkuus on korkealla tasolla. Tätä tukee avopalautteissa toistuva kuva yhteisöllisestä, myönteisestä ja oppimista tukevasta ympäristöstä, jossa opettajan asenne, ryhmän toimivuus ja opiskelumotivaatiota vahvistava ilmapiiri ovat keskeisiä onnistumisen tekijöitä. Tasapuolinen ja yksilöllinen ohjaus saa paljon kiitosta. Esiin nousseet poikkeamat liittyvät ryhmäkokoon, äänekkäisiin osallistujiin ja ajan riittävyteen. Myös opiskelijoiden tyytyväisyys omaan panokseensa kertoo siitä, että kurssit tarjoavat mahdollisuuden aktiiviseen osallistumiseen ja oman oppimisen edistämiseen.

Tilojen ja välineiden arviot jäävät kuitenkin muita osa-alueita matalammiksi. Palautteissa tilat ja välineistö näyttäytyvät pääosin toimivina opetuksen mahdollistajina, mutta kokemukset vaihtelevat toimipisteittäin. Myönteisissä vastauksissa korostuvat tarkoituksenmukaiset tilat, käytettävissä olevat välineet ja materiaalit sekä etäosallistumisen tuoma joustavuus. Kehittämispalautteissa toistuvat erityisesti välineiden ja laitteiden puutteet tai vanhentuneisuus, tilojen kylmyys ja veto, ilmanvaihto- ja sisäilmaongelmat, ahtaus tai tilojen heikko soveltuvuus opetukseen sekä toimipisteiden löydettävyyteen ja pysäköintiin liittyvät haasteet.

Kokonaisuutena tulokset vahvistavat käsitystä laadukkaista ja opiskelijat hyvin kohtaavista kursseista. Jatko-, uusinta- ja lisäkurssitoiveet osoittavat vahvaa sitoutumista ja epäsuoraa suositteluhaluukkuutta.

3.4 Asiakaskokemus

Työväenopistossa kerätään aktiivisesti palautetta ja palveluja kehitetään niiden pohjalta. Tässä luvussa asiakaskokemusta tarkastellaan sen perusteella, kuinka hyvin kurssi vastasi opiskelijan odotuksia.

Kaavio 7. Kurssien onnistuminen lukuvuosittain

Lukuvuonna 2025–2026 varsinainen kurssikokemus vastasi opiskelijoiden odotuksia pääosin hyvin tai ylitti ne. Odotuksiin vastaamista (Kaavio 7) kuvaava pitkittäisvertailu osoittaa, että opiskelijoiden kokemus kurssien onnistumisesta on parantunut vuosien myötä. Lukuvuoden 2025–2026 tulosta voidaan pitää vahvana, koska kysymys mittaa kokonaiskokemusta eikä vain yksittäistä opetuksen osa-alueita. Kurssiodotuksiin vaikuttavat opetuksen lisäksi esimerkiksi kurssikuvaus, järjestelyt, tilat, välineet, aikataulu ja opiskelijan omat tavoitteet.

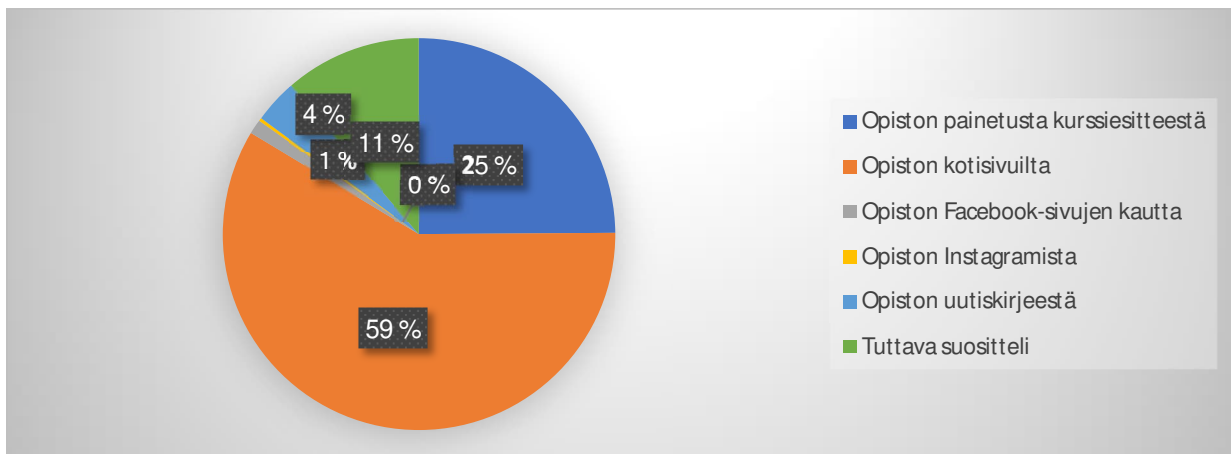
Lukuvuonna 2025–2026 suurin vastaajaryhmä (41,5 %) arvioi kurssin vastanneen heidän odotuksiaan, ja huomattava osa koki kurssin olleen joko hieman parempi kuin odotti (27,9 %) tai ylittäneen kaikki odotukset (25,3 %). Kriittisten arvioiden osuus jäi pieneksi: 4,0 prosenttia oli sitä mieltä, että kurssi jäi hieman alle odotusten ja 1,2 prosenttia koki, ettei kurssi vastannut lainkaan odotuksia.

Avopalautteet vahvistavat luvussa 3.2.1 kuvattua tulkintaa: odotusten täyttymistä tukevat asiantunteva ja kannustava opetus sekä opiskelijalle syntyvä konkreettinen hyöty. Odotuksia heikentävät etenkin kurssikuvauksen ja toteutuksen ero, liian lyhyt tai tiivis kurssi, puutteellinen ennakkotieto sekä tilojen, välineiden tai opetuksen toteutuksen ongelmat.

Keskeyttäneiden kysely antaa asiakaskokemukseen erityisen korjaavan näkökulman. Pääasiallisista keskeyttämisen syistä korostuvat henkilökohtaiset syyt, aikataulun sopimattomuus sekä se, ettei kurssin sisältö vastannut odotuksia. Lisäksi vastauksissa näkyvät opetusmenetelmiin, kurssin tasoon, ryhmän ilmapiiriin, tiloihin ja välineisiin liittyvät tekijät. Nämä havainnot osoittavat, että keskeyttämisen taustalla voi olla henkilökohtaisten syiden lisäksi se, etteivät kurssin sisältö ja toteutustapa vastaa opiskelijan tarpeita tai sovi hänen elämäntilanteeseensa. Itsearviointin näkökulmasta keskeyttämistä voi seurata palvelupolun laadun mittarina: milloin opiskelija saa riittävän tiedon, miten kurssi vastaa ennakkomielikuvaa ja miten mahdolliset ongelmat huomataan ennen keskeyttämistä.

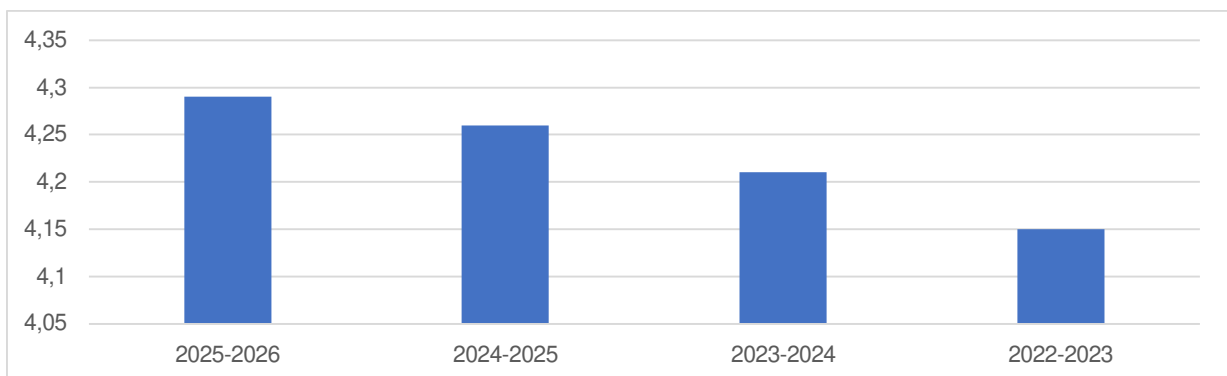
3.5 Asioinnin sujuvuus

Kurssitiedon löytämisessä (Kaavio 8) painopiste on sähköisissä kanavissa. Opiston verkkosivut olivat tärkein yksittäinen tiedonlähde: niiden kautta kurssin löysi 59 prosenttia vastaajista, kolme prosenttiyksikköä enemmän kuin edellisellä lukuvuonna. Painetun kurssiesitteen merkitys väheni neljä prosenttiyksikköä. Sosiaalinen media ja uutiskirje tavoittivat kumpikin neljä prosenttia vastaajista ja täydentävät siten ensisijaisia tiedonlähteitä. Tuloksia tulkittaessa on huomioitava, että sähköinen palautekysely voi painottaa digikanavia käyttävien näkökulmaa.

Kaavio 8. Kurssitiedon saaminen

Asioinnin sujuvuus on opiston selkeä vahvuus. Sujuvuutta (Kaavio 9) kuvaava keskiarvo 4,29/5 osoittaa, että ilmoittautumiseen, tiedonsaantiin, maksamiseen ja muuhun asiointiin liittyvät prosessit koetaan pääosin hyvin sujuviksi. Avopalautteissa myönteisinä asioina mainitaan sähköisen asioinnin helppous, ilmoittautumisen vaivattomuus, maksamisen toimivuus, toimiston ystävällinen palvelu sekä kurssikohtaisen viestinnän hyödyllisyys. Tulos kertoo vahvasta peruspalvelusta, jota voidaan edelleen vahvistaa selkeällä ohjeistuksella ja yhdenmukaisella viestinnällä.

Kaavio 9. Asioinnin sujuvuus lukuvuosittain

Asiointi oli suurimmalle osalle vastaajista hyvin tai erittäin sujuvaa. Erittäin sujuvaksi asioinnin arvioi 2576 vastaajaa (45,5 %) ja hyvin sujuvaksi 2338 vastaajaa (41,3 %). Asiointia pääosin sujuvana piti 10,5 prosenttia ja melko sujuvana 2,0 prosenttia vastaajista. Täysin sujumattomana asiointia piti 0,6 prosenttia.

Avopalautteiden perusteella kielteiset kokemukset kohdistuvat useimmiten yksittäisiin palvelupolun vaiheisiin, kuten maksulinkkiin, alennukseen, perumiskäytäntöön, omien tietojen tai luokan löytämiseen, verkkoyhteyteen tai kurssin käytännön järjestelyihin. Pienetkin epäselvyydet voivat vaikuttaa opiskelijan kokonaiskokemukseen silloin, kun ne osuvat kurssille ilmoittautumisen, aloituksen tai osallistumisen kannalta ratkaisevaan hetkeen.

Kehittämisessä huomio kohdistuu yksittäisiin mutta osallistumisen kannalta ratkaiseviin palvelupolun kohtiin: tietojen löytämiseen, käytännön ohjeisiin, verkkokurssien tekniseen toimintavarmuuteen sekä palautteiden systemaattiseen hyödyntämiseen. Kurssin sisältöä, tasoa ja ennakkoviestintää koskevat johtopäätökset on koottu lukuun 3.2.1.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely vahvistaa kuvaa työväenopiston asiakaslähtöisestä toimintakulttuurista: vastaajista 95,2 prosenttia kokee olevansa tervetullut toimintaan ja 89,1 prosenttia asemansa tasavertaiseksi. Kehittämistarve kohdistuu koko palvelupolun saavutettavuuteen ja erityisesti siihen, että opiskelija löytää sopivan kurssin, ymmärtää osallistumisen ehdot ja tietää, miten toimia ongelmatilanteissa. Opintosetelialennusten vaikutuskysely puolestaan osoittaa, että palvelun arvo syntyy myös osallistumisen tosiasiallisesta mahdollistumisesta.

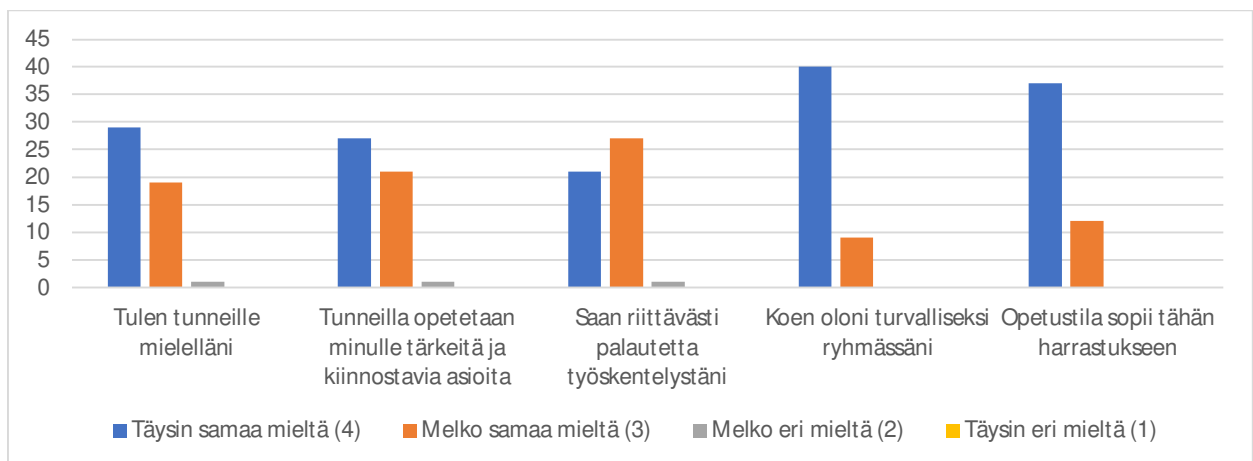
Tampere-raadin kysely laajensi tarkastelua kiinnostuneisiin mutta vielä osallistumattomiin kuntalaisiin. Osallistumisen esteitä ja tavoittamispotentiaalia käsitellään tarkemmin luvussa 4.2.1.

3.6 Taiteen perusopetuksen lapset ja nuoret

Lasten ja nuorten taiteen perusopetuksen kyselyyn vastanneista 49 oppilaasta 33 opiskeli kuvataidetta, 14 teatteritaidetta ja 2 sanataidetta. Huoltajavastaajista (45) 31 oli kuvataiteen, 12 teatteritaidetta ja 2 sanataiteen ryhmistä. Edelliseen lukuvuoteen verrattuna oppilasvastaajien määrä putosi 46,8 % ja huoltajavastaajien määrä 40,4 %. Sten tulokset ovat enemmän suuntaa-antavia, mutta kuitenkin käyttökelpoisia kuvaamaan sitä, miten lapset, nuoret ja huoltajat kokevat taiteen perusopetuksen laadun, ilmapiirin, osallisuuden ja käytännön järjestelyt.

3.6.1 Oppilaiden kokemukset, osallisuus ja pedagogiset havainnot

Oppilaiden arviot taiteen perusopetuksen tunteista ovat kokonaisuutena myönteisiä (Kaavio 10).

Kaavio 10. Oppilaiden arviot taiteen perusopetuksen tunteista lukuvuonna 2025–2026

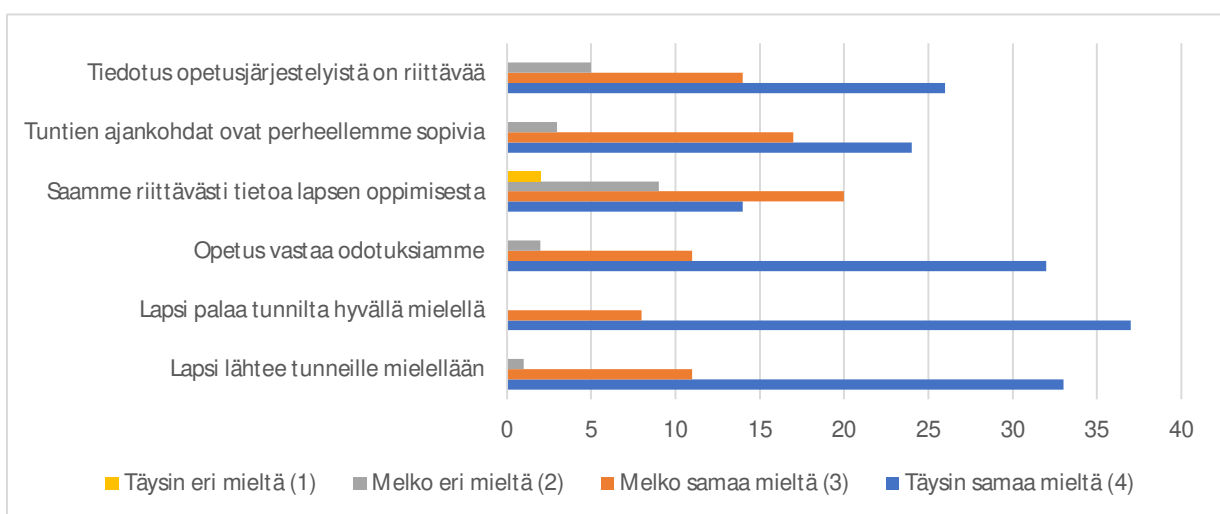
Tunnit koetaan mielekkäiksi, opettajat helposti lähestyttäviksi ja ryhmä tärkeäksi osaksi harrastusta. Tulokset viittaavat siihen, että opetuksessa toteutuvat sekä pedagoginen laatu että turvallinen ja yhteisöllinen ilmapiiri. Avovastauksissa korostuvat tekemisen ilo, uuden oppiminen, onnistumisen kokemukset, kaverit ja yhteiset projektit sekä mahdollisuus kokeilla erilaisia tekniikoita ja materiaaleja. Lasten näkökulmasta taiteen perusopetuksen laatu rakentuu siten sekä monipuolisista sisällöistä että turvallisesta, innostavasta ja yhteisöllisestä ilmapiiristä.

Oppilaiden kehittämistoiveet liittyvät opiskelijälähtöisyyteen, ennakoitavuuteen ja oppimisympäristöön. He toivovat enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa työn aiheeseen ja toteutustapaan, riittävästi aikaa pitkille projekteille, uusia tekniikoita ja kolmiulotteisia töitä sekä rauhallista työskentelyä, sopivia tiloja ja riittäviä tarvikkeita. Lasten osallisuutta voidaan vahvistaa pienillä pedagogisilla ratkaisuilla: kuulemalla heidän toiveitaan, aikatauluttamalla projektit riittävän ajoissa ja varmistamalla työrauha sekä materiaalit.

Kuvataiteen perusopetuksen Neliapila-dialogi syventää kyselytuloksia kolmesta näkökulmasta. Ensinnäkin taide tukee itseilmaisua, hyvinvointia ja myönteistä minäkuvaa tarjoamalla keinon käsitellä ajatuksia, kokemuksia ja tunteita. Toiseksi oppilaat tunnistavat taiteen kulttuurisena ja yhteiskunnallisena toimintana: näyttelyt, kirjallisuus, musiikki, teatteri sekä symbolit ja piilomerkitykset avaavat tapoja tulkita arvoja, mielipiteitä ja yhteiskunnallisia kysymyksiä. Kolmanneksi opetuksessa yhdistyvät taiteellinen ja tieteellinen tietäminen, kun kokemuksellinen, kehollinen ja mielikuvitukseen perustuva työskentely liittyy esimerkiksi materiaalioppiin, värioppiin, luonnontieteisiin, rakenteisiin ja teknologiaan. Opettajien mukaan oppilaiden vaikutusmahdollisuudet lisääntyvät iän ja valmiuksien myötä, jolloin tavoitteellinen eteneminen ja oma ilmaisu voivat toteutua rinnakkain. Kokonaisuutena tulokset kuvaavat itseilmaisua, kulttuurista toimijuutta, osallisuutta ja kestävän tulevaisuuden taitoja vahvistavaa pedagogiikkaa.

3.6.2 Huoltajien arviot ja taiteen perusopetuksen saavutettavuus

Huoltajien arviot (Kaavio 11) vahvistavat oppilaiden myönteisen kokonaiskuvan. Opetus koetaan lapselle mieluisaksi, innostavaksi ja merkitykselliseksi, ja vahvuuksina korostuvat opettajien ammattitaito, turvallinen ja salliva ilmapiiri, ryhmähenki, monipuoliset sisällöt sekä lasten erilaisten tarpeiden huomioiminen. Taiteen perusopetus näyttäytyy siten taidon harjoittelun lisäksi hyvinvointia, osallisuutta, itseilmaisua ja pitkäjänteistä kasvua tukevana harrastuksena.

Kaavio 11. Huoltajien arviot lukuvuonna 2025–2026

Huoltajien kehittämispalautteissa kehittämiskohteena nousee esiin viestinnän ja palautteen tarve. Useat huoltajat toivovat enemmän tietoa siitä, mitä tunteilla tehdään, mikä opetuskerran tavoite on ollut, miten lapsi on edistynyt ja onko opinnoissa ollut haasteita. Palautteissa esiin nousseet yksittäiset

kokemukset puutteellisesta tiedottamisesta voivat vaikuttaa lapsen motivaatioon, huoltajan luottamukseen ja opintopolun jatkuvuuteen.

Toinen huoltajapalautteissa toistuva kehittämisteema liittyy käytännön järjestelyihin ja saavutettavuuteen. Tuntien aloitusajat koetaan joissakin perheissä haastaviksi, erityisesti silloin, kun huoltajan työpäivä on kesken tai kulkeminen toisesta kunnasta tai kaupunginosasta on vaikeaa. Myös ryhmiin pääsyn oikeudenmukaisuus, parien muodostaminen, sijaisjärjestelyt ja opetuksen jatkuvuus nousivat palautteissa esiin. Nämä havainnot liittyvät saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen: hyväkin opetus voi jäädä osalle lapsista vaikeasti saavutettavaksi, jos aikataulut, matkat, tiedonkulku tai opinnoissa etenemisen ehdot muodostavat perheille esteitä.

Asiakastulosten arviointia täydentävän Me-säätiön ja Taiteen perusopetusliiton toteuttaman taiteen perusopetuksen saavutettavuuskyselyn aineisto tuo näkyviin erityisesti taiteen perusopetuksen sosiaalisen, taloudellisen ja kulttuurisen saavutettavuuden. Kyselyn perusteella taiteen perusopetus tavoittaa vahvasti jo valmiiksi koulutusmyönteisiä perheitä: 90 prosenttia oppilaista tulee perheistä, joissa vanhemman korkein koulutus on korkea-aste. Samalla matalammin koulutetut, yhden vanhemman perheet ja muunkieliset perheet näyttävät olevan toiminnassa aliedustettuina. Tulos viittaa siihen, että taiteen perusopetus tavoittaa erityisen hyvin perheitä, joilla on jo vahva koulutus- ja kulttuuri-osallistumisen pääoma. Se tarkoittaa itsearviointin saavutettavuustulkintaa: opetuksen laatu ja toiminnan vetovoima ovat vahvuuksia, mutta palvelujen tavoitavuus ei jakaudu kaikkiin lapsi- ja perheryhmiin yhdenvertaisesti. Kyse on asiakas- ja kansalaistulosten kannalta olennaisesta havainnosta, sillä hyvä asiakaskokemus ei yksin riitä osoittamaan saavutettavuutta, jos osallistujapohja painottuu sosioekonomisesti vahvempiin ryhmiin.

Kehittämisen näkökulmasta kysymys on siitä, miten opisto voi jatkossa madaltaa osallistumisen kynnystä niille lapsille ja perheille, jotka eivät nykyisin löydä taiteen perusopetukseen yhtä hyvin. Erityisesti monikielinen viestintä, matalan kynnyksen kokeilut, taloudellisen tuen näkyväksi tekeminen ja vapaaoppilaspaikeista tiedottaminen, Harrastamisen Suomen mallin hyödyntäminen sekä mahdolliset erityisryhmien harrastusryhmät voivat vahvistaa tavoitavuutta. Myös jatkamisaikojen seuraaminen on tärkeää: kyselyn mukaan 76 prosenttia aikoo jatkaa toiminnassa, 17 prosenttia on epävarmoja ja seitsemän prosenttia harkitsee lopettamista.

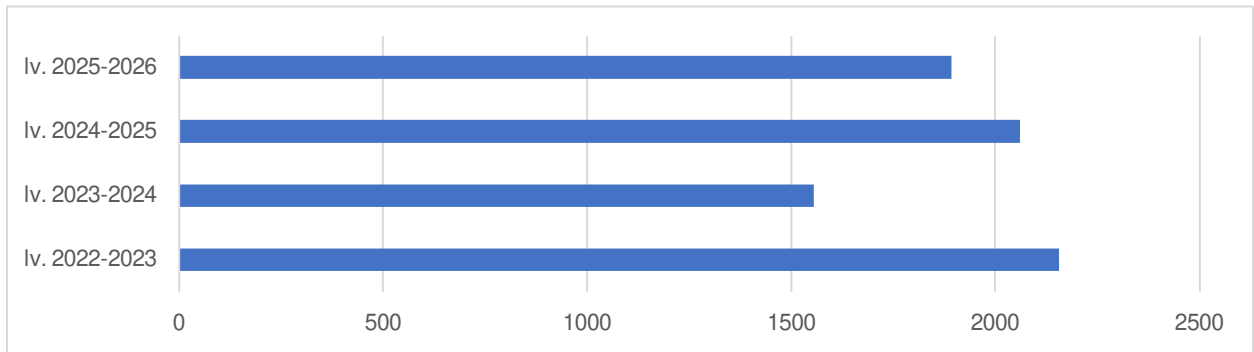
4. Kuntalaisten osallistuminen opiston toimintaan

Kuntalaisten osallistumista opiston toimintaan tarkastellaan tilastojen avulla. Osallistumista kuvaavissa tilastoissa on mukana vapaan sivistystyön kurssit ja taiteen perusopetuksen opinnot sekä maksupalvelu- ja henkilöstökoulutukset. Osallistumista tarkastellaan kurssien, tuntimäärien ja koulutukseen osallistuvien henkilöiden valossa. Kurseille ilmoittautuneiden lisäksi tarkastellaan netto-opiskelijamääriä (opiskelijat), jolloin jokainen yksittäinen henkilö on yksi opiskelija ja brutto-opiskelijamääriä (kurssilaiset), jolloin yksi opiskelija voi olla useampi kurssilainen.

4.1 Opetukseen käytetty aika

4.1.1 Toteutuneet kurssit

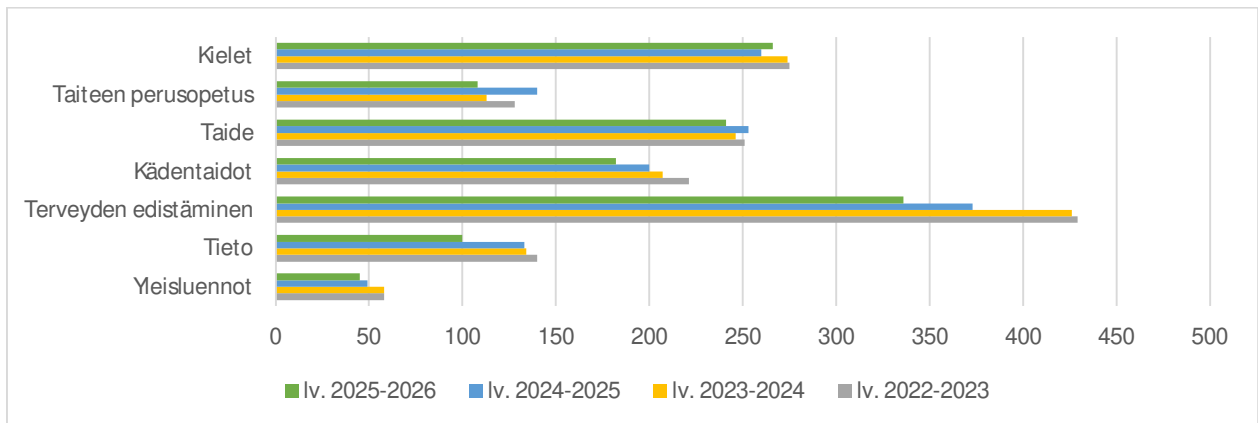
Toteutuneiden kurssien kokonaismäärä kuvaa opiston opetustarjonnan laajuutta ja sitä, kuinka suuri osa suunnitellusta toiminnasta saadaan toteutettua lukuvuoden aikana. Kaavio 12 osoittaa, että toteutuneiden kurssien määrässä on ollut jonkin verran luvuvuosittaista heilahtelua, vaikka kokonaisuutena tarjonta onkin pysynyt suhteellisen vakaana.

Kaavio 12. Toteutuneet kurssit lukuvuosittain

Lukuvuonna 2025–2026 tarjottuun ja toteutuneeseen kurssimäärään vaikuttivat Tampereen ja Mjöjärven kaupunkien vuodelle 2026 päättämät säästötoimenpiteet sekä työväenopiston yhden henkilötötyvuoden säästövelvoite: kursseja toteutettiin 8,2 % vähemmän kuin edellisessä lukuvuonna.

Opiston tarjonta rakentui laajojen ja vakiintuneiden ainealueiden varaan ja säilyi monipuolisena ja opistolle tyypillisen laaja-alaisena. Kurssitarjonnassa vahvan perusrungon muodostivat erityisesti liikunta ja terveyden edistäminen (26,3 %), kielet (20,8 %) sekä taideaineet (18,9 %). Tarjontaa oli laajasti myös kädentaidoissa (14,2 %) sekä sivistystehtävää tukevilla sisällöissä (11,3 %). Vapaan sivistystyön taidekurssien lisäksi 8,5 prosentin osuus liittyi taiteen perusopetuksen toteutukseen.

Kaavio 13. Ainealueiden toteutuneet kurssit lukuvuosittain

Neljän lukuvuoden ainealueittainen vertailu (Kaavio 13) osoittaa, että kurssien toteutumisessa on ollut suurtakin lukuvuosittaista vaihtelua. Lukuvuonna 2025–2026 vain kielikurssien toteuma nousi edellisestä kaudesta. Suurin vähennys oli terveyden edistämisen kurssimäärässä. Niiden määrä putosi edelliseen lukuvuoteen verrattuna 9,9 prosenttia, mutta koko tarkastelujaksolla peräti 21,7 prosenttia.

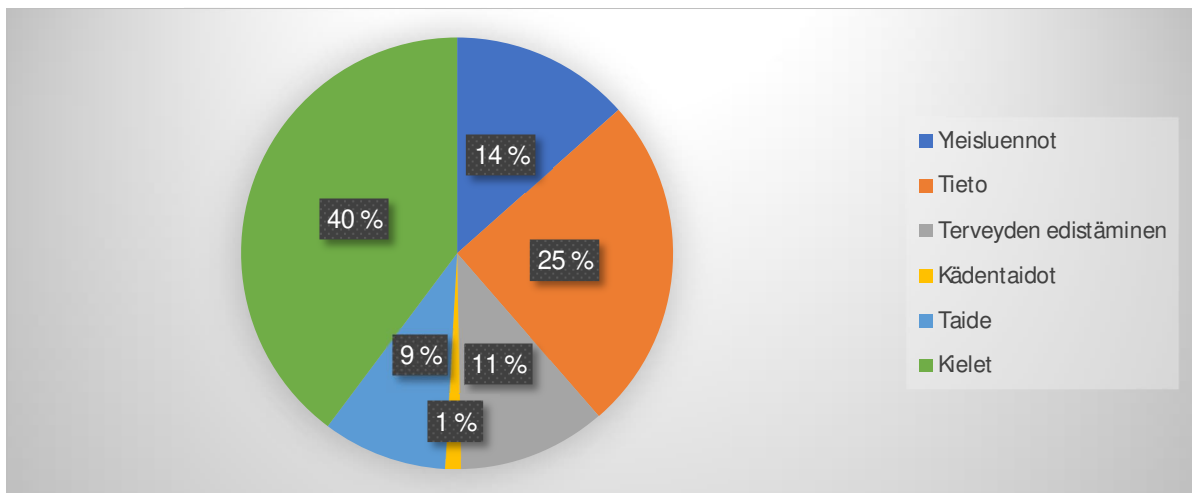
Suhteellisesti suurin pudotus oli kuitenkin tietoaineiden kurssimäärässä. Kolmen aiemman lukuvuoden aikana niiden määrä on ollut suhteellisen vakio, mutta lukuvuonna 2025–2026 kursseja toteutettiin lähes neljäsosa vähemmän kuin edellisessä lukuvuonna. Koko tarkastelujaksolla tietoaineiden kurssien määrä on pudonnut 28,6 prosenttia. Koska myös muilla ainealueilla toteutuneita kursseja oli aiempaa vähemmän, pysyi tietoaineiden kurssien suhteellinen osuus kaikista toteutuneista kursseista lähes ennallaan (-1,0 %).

Toteutuneiden kurssien muutosta selittävät säästövelvoitteiden lisäksi muun muassa kysyntä, opettaja- ja tilaresurssit, kurssien pituus ja uudet avaukset. Siksi kurssimäärien muutoksia ei voi tulkita suoraviivaisesti toiminnan kasvuna tai supistumisena. Lukuvuotta 2025–2026 voidaan tulkita ennen kaikkea jatkuvuuden vuotena: tarjonnan laaja-alaisuus säilyi, vaikka kaikkien ainealueiden kehitys ei ollut määrällisesti samanlaista. Myös pienempien ainealueiden kursseilla edistettiin sekä sivistystehtävän toteuttamista että alueellista palvelua. Kaavio 13 auttaa tunnistamaan, missä

ainealueissa tarjonta on vahvistunut, pysynyt vakaana tai vaatii ehkä kysynnän, resurssien ja saavutettavuuden tarkempaa seuranta.

4.1.2 Etäopetus

Etä- ja verkkototeutusten määrä putosi edelliseen lukuvuoteen verrattuna 37,2 prosenttia. Etäopetuksesi tilastoituja verkkokursseja tai hybridikursseja, joilla opiskelijat saattoivat valita lähi- tai etäosallistuminen, oli yhteensä tarjolla 145. Niistä 86 toteutui (59,3 %). Lisäksi 23 yleisluentoa oli seurattavissa hybridinä.

Kaavio 14. Etäopetuksen jakautuminen aineryhmittäin lukuvuonna 2025–2026

Etäopetuksen jakaumassa (Kaavio 14) korostuivat hyvinvointia ja liikuntaa tukevat kurssit, kielet, digitaalisen opetus sekä kirjoittamisen ja muiden luovien aineiden toteutukset. Tarjontaa täydensivät työelämäkielikurssit ja yksittäiset erityistoteutukset.

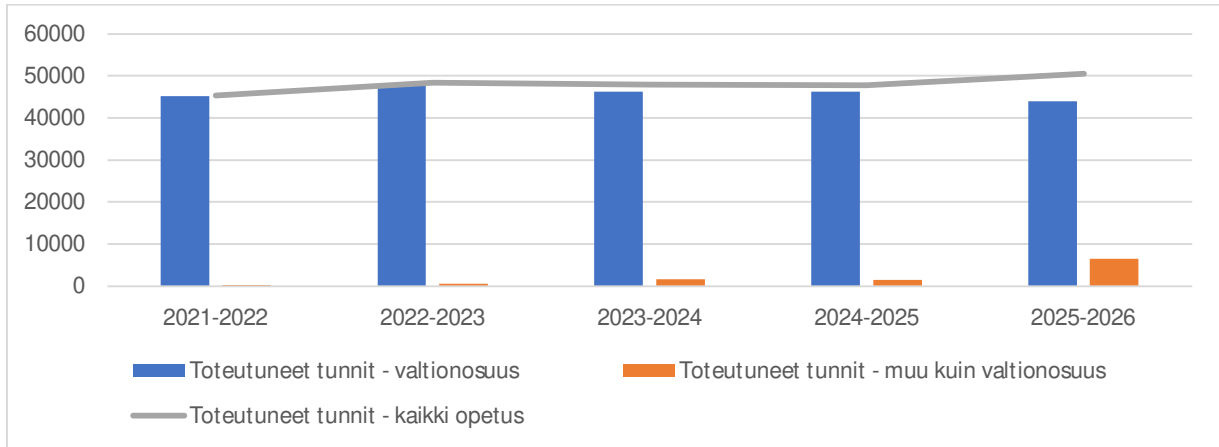
Maksupalvelukurssit täydensivät etäopetusta työelämälähtöisellä näkökulmalla. Toteutuneita maksupalvelukursseja oli viisi: neljä suomen kielen kurssia työssäkäyville ja yksi englannin työelämäkielen kurssi. Nämä osoittavat, että työssäkäyville suunnatulle kieltenopetukselle on selkeä tarve. Kurssit vahvistavat opiston yhteiskunnallista vaikuttavuutta tukemalla kotoutumista, työssä kehittymistä, osallisuutta, työelämässä tarvittavaa kielitaitoa ja paikkariippumatonta osallistumista.

Avopalautteiden perusteella etäopetus on merkittävä saavutettavuuden väline. Se mahdollistaa osallistumisen esimerkiksi pitkien välimatkojen, elämäntilanteen, aikataulujen, liikkumisen haasteiden tai kodin ulkopuolelle lähtemisen kynnyksen vuoksi. Samalla palautteet osoittavat, että etäopetuksen asiakaskokemus riippuu vahvasti teknisestä toimintavarmuudesta, selkeistä ohjeista, alustavalinnasta ja verkkopedagogisesta toteutuksesta. Toimiva etäopetus ei ole vain lähiopetuksen siirtämistä verkkoon, vaan se edellyttää pedagogisesti suunniteltua vuorovaikutusta, saavutettavaa materiaalia ja ennakoivaa tukea osallistujille.

Kehittämisen näkökulmasta on hyvä tarkastella uusien verkkokurssiavausten markkinoinnin kohdentamista nykyistä tarkemmin, jotta ajankohtaiset aiheet tavoittavat oikeat opiskelijaryhmät. Lisäksi maksupalvelukurssien sekä liikunnan ja keuhonhuollon tallennekurssien kokemuksia on hyvä hyödyntää etäopetuksen kehittämisessä, koska ne osoittavat, että verkko voi tukea sekä työelämälähtöistä oppimista että joustavaa arjen hyvinvointia.

4.1.3 Toteutuneet tunnit

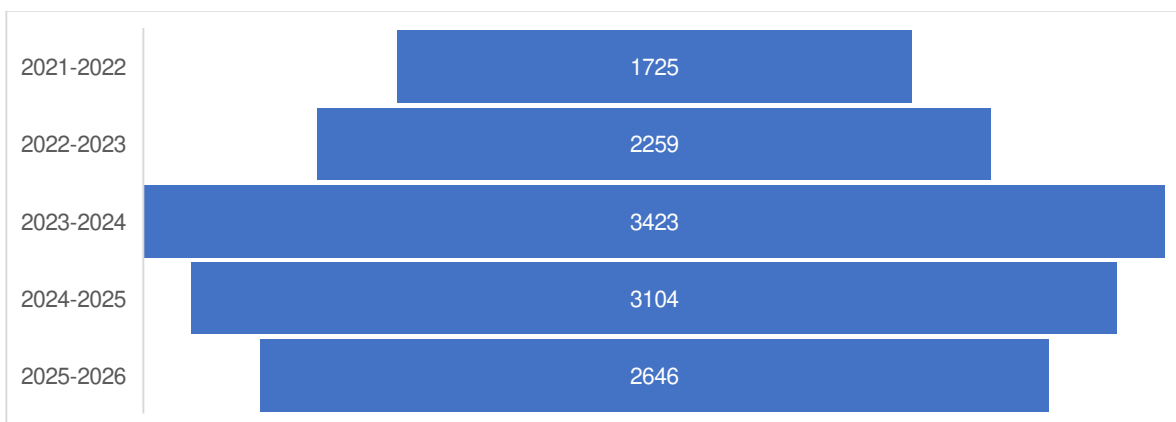
Tuntimäärien tarkastelu antaa täydentävän kuvan opiston opetustarjonnan todellisesta laajuudesta, resurssien kohdentumisesta ja siitä, miten jatkuvat kurssikokonaisuudet kannattelevat toiminnan volyymia myös silloin, kun yksittäisten kurssien määrä muuttuu.

Kaavio 15. Toteutuneet opetustunnit lukuvuosittain

Toteutuneiden opetustuntien kokonaiskehitys (Kaavio 15) näyttää kurssimäärien vaihtelusta huolimatta vakaalta, ja kokonaisuutena tuntimäärä on noussut edellisiin lukuvuosiin verrattuna. Kurssien väheneminen ei ole tarkoittanut suoraviivaisesti opetustoiminnan supistumista, mutta tarjonta on siirtynyt enemmän maksupalvelutoimintaan samaan aikaan, kun valtionosuuteen oikeuttavista tunneista on jouduttu säästösyistä leikkaamaan. Leikkaus ei vielä vaikuta valtionosuuden määrään, mutta se voi heijastua kurssimaksutuottoihin. Kurssimäärien perusteella opetustarjonta keskittyy aiempaa enemmän pidempiin kurssikokonaisuuksiin ja koko lukuvuoden mittaisiin opintoihin. Keskimääräinen kurssin opetustuntimäärä oli yli 33 oppituntia kurssia kohden, mikä on lähes kaksi tuntia enemmän kuin edellisenä lukuvuonna.

Pitkät kurssit ovat sitouttavampia ja samalla opiskelijoille suhteellisesti halvempia kuin lyhytkurssit. Se voi vahvistaa tavoitteellista oppimista, ryhmien jatkuvuutta ja opiskelijoiden kiinnittymistä opintoihin. Toisaalta lyhytkurssien väheneminen voi kaventaa kokeilumahdollisuuksia ja uusien opiskelijoiden mahdollisuuksia tutustua tarjontaan ilman pitkää sitoutumista. Tasapainoiseen tarjontaan tarvitaan molempia.

Kaavio 16. Maahanmuuttajille suunnatut opetustunnit lukuvuosittain

Maahanmuuttajille suunnatut opetustunnit (Kaavio 16) ovat merkittävä osa työväenopiston kotoutumista ja osallisuutta tukevaa koulutustehtävää. Lukuvuonna 2025–2026 opetustuntien määrä

laski edelliseen lukuvuoteen verrattuna 9,3 prosenttia. Lasku selittyy sillä, että maahanmuuttajille suunnattu opetus perustuu muita ainealueita vahvemmin erillisrahoituksiin, joiden määrä ja jatkuvuus vaikuttavat suoraan tarjonnan laajuuteen. Opetuksen supistumisen myötä vieraskielisten opiskelijoiden määrä väheni yli 900 opiskelijasta 765 opiskelijaan, mikä viittaa siihen, että tarjonnan supistuminen heijastuu myös kohderyhmän tavoittamiseen.

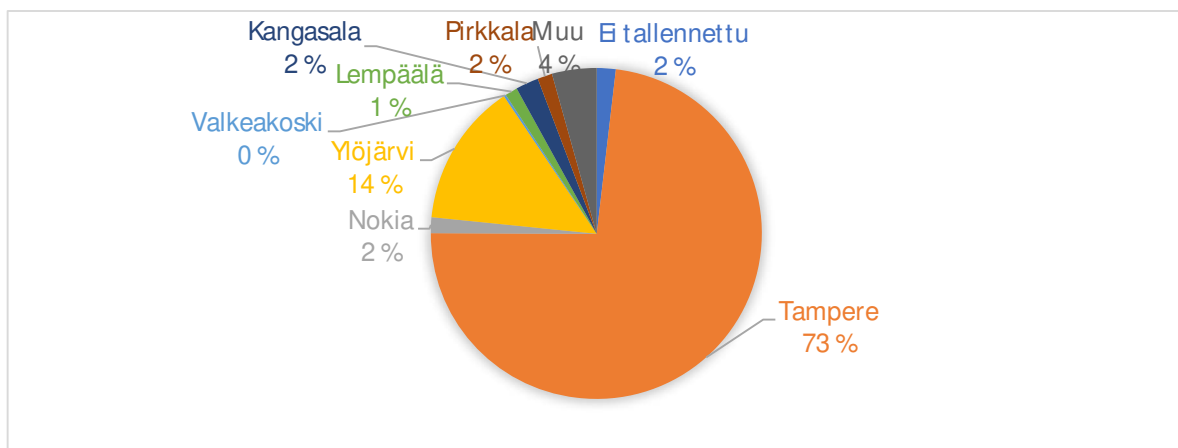
Kotouttava kieli- ja kulttuurikoulutus on saavutettavuuden näkökulmasta erityisen tärkeää, koska maksuttomat tai edulliset opinnot madaltavat osallistumisen kynnystä ja tukevat arjen kielitaitoa, työelämävalmiuksia, yhteiskuntaan kiinnittymistä ja osallisuutta. Erillisrahoituksen väheneminen voi supistaa tarjontaa erityisesti ryhmiltä, joiden osallistuminen riippuu kohdennetun ja taloudellisesti saavutettavan eli kohtuuhintaisen opetuksen saatavuudesta.

Saavutettavuuden näkökulmasta keskeistä on myös se, että opetustunnit, kurssitarjonta ja opiskelijamäärät muodostavat tasapainoisen kokonaisuuden: lähi-, etä- ja erityisryhmille suunnatun opetuksen avulla opisto voi ylläpitää monipuolista tarjontaa, vastata erilaisiin elämäntilanteisiin ja vahvistaa mahdollisuuksia osallistua oppimiseen, harrastamiseen ja yhteisölliseen toimintaan.

4.2 Opiskelijat

4.2.1 Opiskelijamäärän kehitys ja alueellinen tavoitavuus

Työväenopisto on Tampereen ja Ylöjärven alueellinen oppilaitos. Saavutettavuuden näkökulmasta merkittävä havainto on se, että opiston tarjonta tavoittaa opiskelijoita myös toiminta-alueen ulkopuolelta, vaikka muiden kuntien osuus jääkin kokonaisvolyyymiin nähden pienemmäksi (Kaavio 17).

Kaavio 17. Opiskelijoiden jakautuminen kotikunnittain lukuvuonna 2025–2026

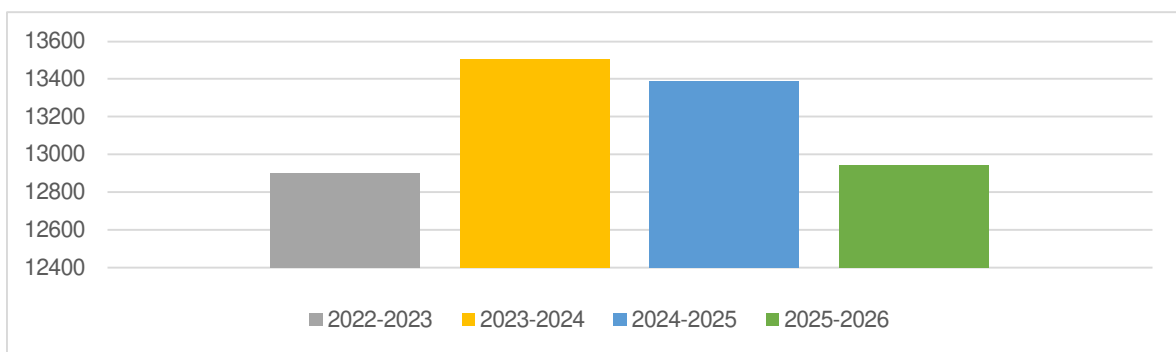
Postinumeroihin perustuva alueellinen tarkastelu täsmentää kuvaa opistosta vahvasti alueellisena toimijana, jonka ydinkäyttäjäkunta sijoittuu Tampereelle, vaikka myös Ylöjärven opiskelijamäärä on vakiintunut. Opiston käyttö painottuu Tampereen väestökeskittymiin ja alueille, joilta on hyvät kulkuyhteydet opetuspaikkoihin. Näillä alueilla tarjonta on arjessa helposti saavutettavissa tai vastaa erityisen hyvin asukkaiden kysyntään. Suurimmat opiskelijamäärät sijoittuvat Tampereella keskustan ja tiiviin kaupunkirakenteen alueille sekä isoihin asuinalueisiin, kuten Kaleva-Kissanmaa ja Osmonmäki-Petsamo, Hervanta sekä eteläisen Tampereen keskittymä Kaukajärvi-Annalan alueella.

Ylöjärven suunnan merkittävin yksittäinen postinumeroalue aineistossa oli Manninmäki-Haaviston alue. Muita vakiintuneita keskittymiä on Ylöjärvi-keskustan, Lakialan, Ylisten, Kämnniemen ja Kurun postinumeroalueilla. Pitkä postinumeroiden lista kuvaa opiston valtakunnallista ja jopa kansainvälistä saavutettavuutta erityisesti silloin, kun tarjolla on etä- tai verkkototeutuksia, mutta toiminnan varsinainen volyymi rakentuu edelleen vankalle alueelliselle käyttäjäpohjalle.

Tampere-raadin tulokset osoittavat, että opiston tavoitavuus rakentuu vakiintuneen opiskelijajoukon lisäksi vielä tavoittamattomasta potentiaalista. Kyselyn perusteella kiinnostuneita mutta osallistumattomia kuntalaisia on merkittävä joukko. Yli puolet vastaajista ei ollut osallistunut opiston toimintaan viimeisen viiden vuoden aikana, vaikka olivat harrastamisesta kiinnostuneita. Tämä viittaa siihen, että opiston tunnettuus ja myönteinen mielikuva eivät yksin riitä muuttumaan osallistumiseksi. Tulosten perusteella osallistumista madaltaisivat erityisesti lyhytkurssit, toiveita paremmin vastaava tarjonta, edullisemmat hinnat ja kurssit lähempänä kotia. Vastaajista 53 prosenttia toivoi enemmän lyhytkursseja ja 40,5 prosenttia tarjontaa, joka vastaisi paremmin omia toiveita. Palautteissa korostuivat myös suosittujen kurssien nopea täyttyminen, vuoro- ja iltatyötä tekeville sopimattomat ajankohdat, esteettömät tilat, kulkuyhteydet sekä englanninkielisen tarjonnan tarve.

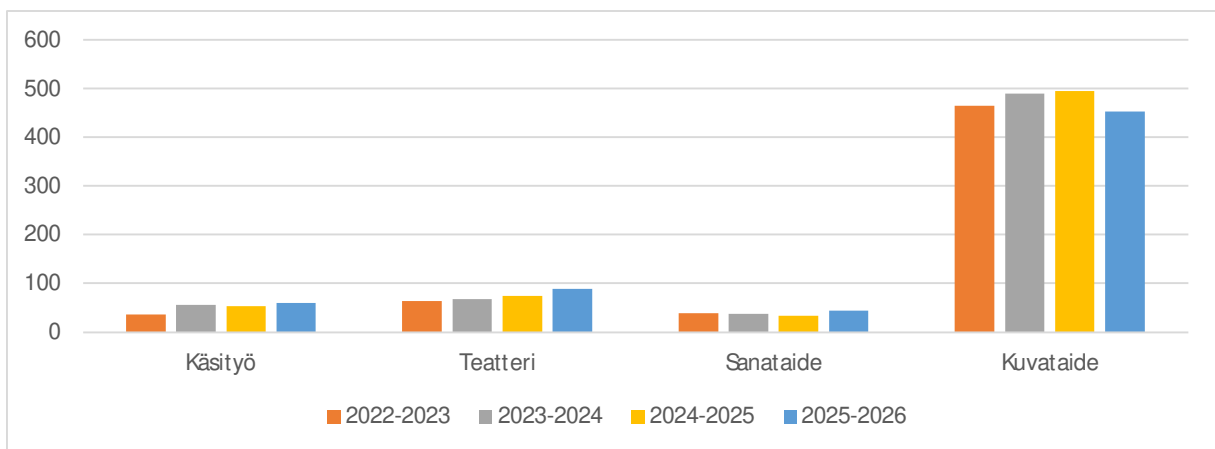
4.2.2 Opiskelijoiden kokonaismäärä

Opiskelijamäärä toimii ennen kaikkea tavoitavuuden mittarina. Kahden viimeisen lukuvuoden aikana se on laskenut ja väheni edelliseen lukuvuoteen verrattuna 3,3 prosenttia (Kaavio 18).

Kaavio 18. Netto-opiskelijoiden määrä lukuvuosittain

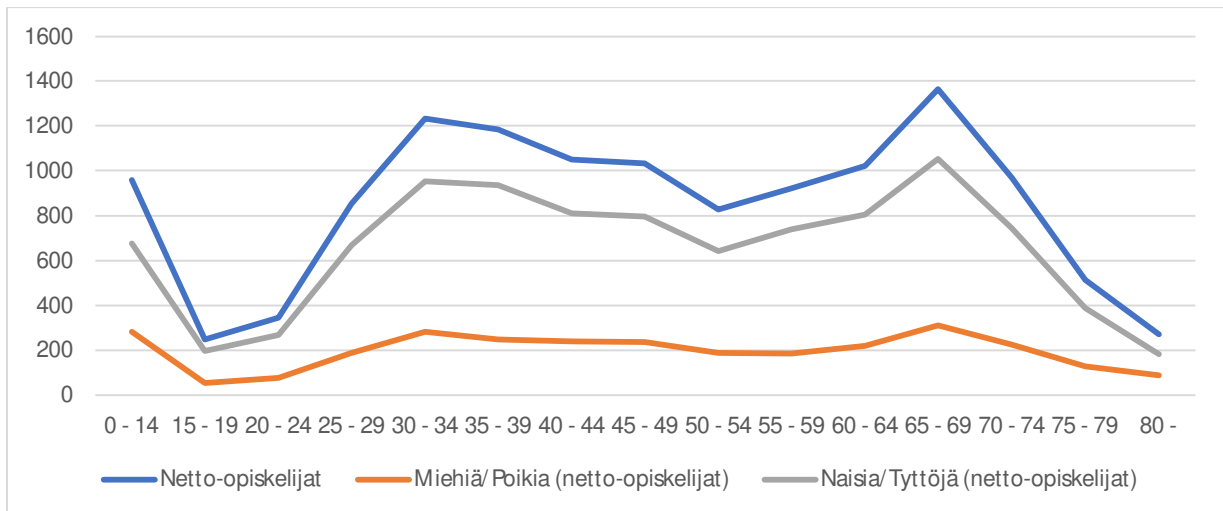
Vapaan sivistystyön opiskelijamäärän vaihdellessa taiteen perusopetus vahvistaa opiston roolia pitkäkestoisen ja yhteisöllisen oppimisen tarjoajana. Opiskelijamäärät taidealoittain (Kaavio 19) kertovat pitkäjänteisestä ja tavoitteellisesti etenevästä opiskelusta, jossa osallistuminen rakentuu usean vuoden mittaisille opintopoluille. Siksi opiskelijamäärät ovat kokonaisuutena melko vakaita, mutta taidealojen välillä on vaihtelua ryhmärakenteen, aloituspaikkojen, hakijamäärien ja jatkavien opiskelijoiden mukaan. Kuvataide muodostaa suurimman kokonaisuuden, ja käsityötaide, sanataide sekä teatteritaide täydentävät tarjontaa eri ikäryhmille ja kiinnostuksen kohteille.

Kaavio 19. Taiteen perusopetuksen opiskelijamäärät taidealoittain lukuvuosittain

4.2.3 Opiskelijoiden ikä- ja sukupuolirakenne

Kaaviossa 20 tarkastellaan koko opiston netto-opiskelijoita iän ja juridisen sukupuolen mukaan. Työväenopisto tavoittaa erityisesti naisia laajasti eri elämänvaiheista, mutta osallistuminen painottuu aikuisiin ja varttuneisiin opiskelijoihin. Aikuisväestön osallistuminen on pääosin vapaan sivistystyön omaehtoista oppimista, kun taas alaikäiset osallistuvat erityisesti aikuinen-lapsi-kursseille ja taiteen perusopetukseen.

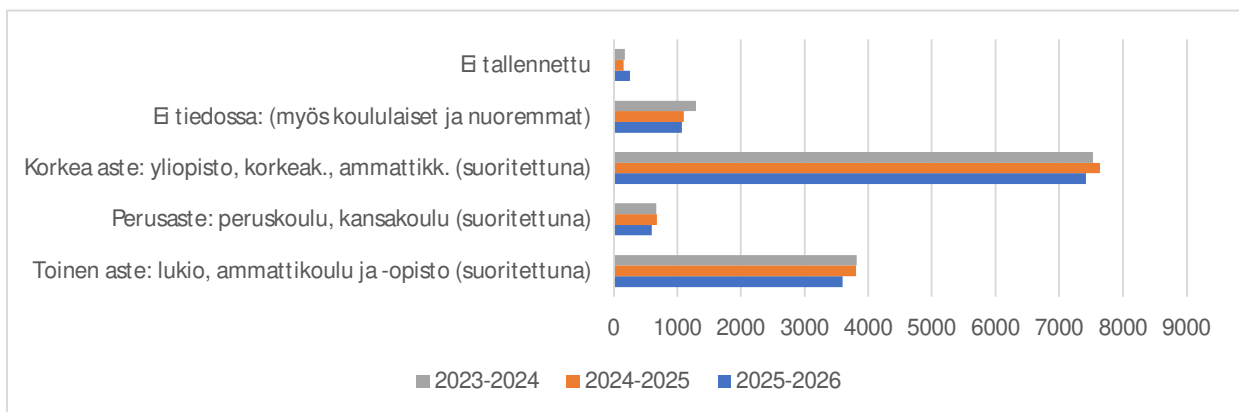

Kaavio 20. Netto-opiskelijat ikäryhmittäin lukuvuonna 2025–2026

Kyselyjen tulokset vahvistavat kuvaa työväenopistosta oppilaitoksena, jonka merkitys vaihtelee eri elämänvaiheissa: lapsille ja nuorille opisto tarjoaa taidekasvatusta ja harrastamisen polkuja, työikäisille osaamisen, hyvinvoinnin ja vapaa-ajan oppimisen mahdollisuuksia. Ikärakenne todentaa myös tehtyjen kyselyjen johtopäätöstä opiston merkityksestä ikääntyvien kuntalaisten arjessa: opiskelulla tuetaan toimintakykyä, hyvinvointia, sosiaalisia suhteita ja osallisuutta pitkälle myöhempiin ikävuosiin.

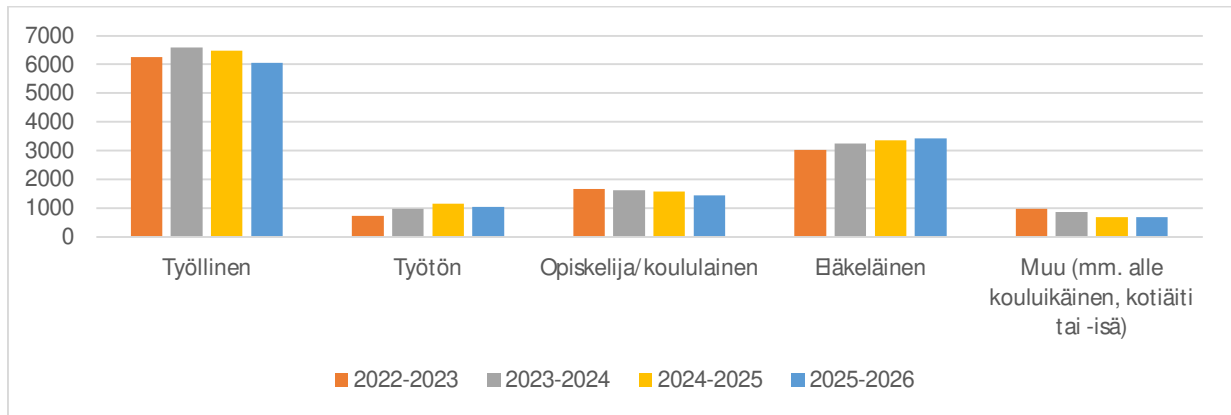
Kehittämisen näkökulmasta ikä- ja sukupuolijakauma ohjaa tarkastelemaan, millaiset sisällöt, aikataulut, hinnat, viestintäkanavat ja toteutustavat tavoittavat heikomminkin osallistuvia ryhmiä. Samalla on pohdittava, missä määrin aikuisoppilaitoksena tunnettu työväenopisto tavoittelee nuoria ja nuoria aikuisia. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta on tärkeää vahvistaa matalan kynnyksen aloituksia, selkeää viestintää ja kohdennettua tarjontaa myös niille, joille osallistumisen kynnys on korkeampi. Sukupuolitietoa tulkittaessa on hyvä huomioida, että tilastollinen tarkastelu perustuu järjestelmään kirjattuun juridiseen sukupuoleen eikä kuvaa opiskelijoiden sukupuoli-identiteetin moninaisuutta.

4.2.4 Koulutustausta ja pääasiallinen toiminta

Kaavio 21. Opiskelijoiden koulutustausta lukuvuonna 2025–2026

Opiskelijoista valtaosa on suorittanut toisen asteen tai korkea-asteen tutkinnon (Kaavio 21, eikä koulutustaustassa ole suuria muutoksia lukuvuosien välillä. Tulos on tyypillinen vapaan sivistystyön omaehtoisessa opiskelussa. Saavutettavuuden näkökulmasta on tärkeää tarkastella, miten opisto tavoittaa myös kuntalaisia, joilla on vähemmän koulutusta tai joille opiskelun aloittamisen kynnyks on korkea. Haasteena on kehittää heidän osallistumistaan tukevaa viestintää, hinnoittelua, matalan kynnyksen aloituksia ja kohdennettua tarjontaa niin, että erilaisista koulutustaustoista tulevat kuntalaiset voivat kokea opiston omakseen.

Kaavio 22. Opiskelijoiden pääasiallinen toiminta lukuvuosittain

Työväenopisto tavoittaa parhaiten työssä käyviä henkilöitä, mutta myös eläkkeellä olevia opiskelijoita on runsaasti (Kaavio 22). Lukuvuonna 2025–2026 opiskelijoista työssäkäyviä oli 47,8 prosenttia ja eläkeläisiä 27,1 prosenttia. Opiskelijoita (11,4 %), työttömiä (8,2 %) ja muita elämäntilanteita (5,4 %) edustavia kuntalaisia on vähemmän, mutta määrällisesti nekin ovat suuria ryhmiä.

Neljän lukuvuoden tarkastelussa opiskelijoiden työmarkkina-aseman kehitys heijastelee alueen heikentynyttä työllisyystilannetta. Työssä olevien opiskelijoiden määrä väheni edelliseen lukuvuoteen verrattuna 6,5 prosenttia, mutta se on pysynyt lähellä lukuvuoden 2022–2023 tasoa (-2,9 %). Sen sijaan työttömien opiskelijoiden määrä on kasvanut samalla ajanjaksolla 42,0 prosenttia. Heidän määränsä onkin edelleen selvästi neljän vuoden takaista korkeammalla tasolla, vaikka väheni viimeisimpänä lukuvuonna 8,9 prosenttia. Kehitys on samansuuntainen Tampereella ja Mjörjärvellä tapahtuneen työttömyyden kasvun kanssa.

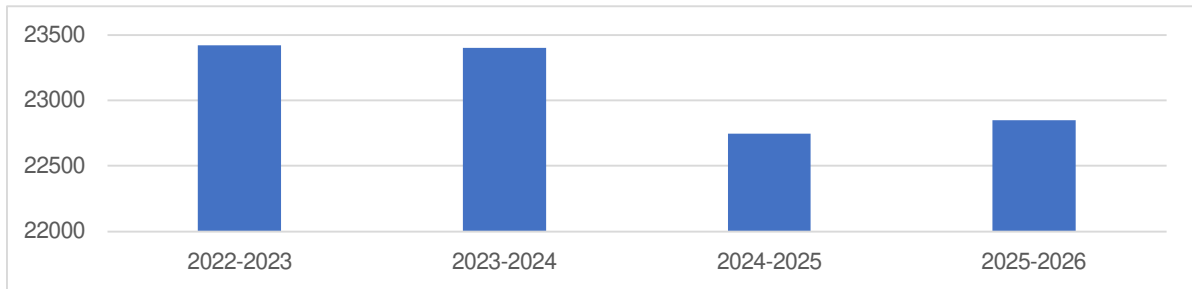
Eläkeläisten määrä on muista tarkasteluryhmistä poiketen noussut koko ajan. Eläkeläisten määrä oli viime lukuvuoteen verrattuna 2,2 prosenttia korkeampi, mutta lukuvuoteen 2022–2023 verrattuna peräti 13,5 prosenttia korkeampi. Myös eläkeläisopiskelijoiden määrän kasvu tapahtuu samansuuntaisesti alueen ikääntyvän väestörakenteen kanssa.

Työssä käyvien ja eläkkeellä olevien suuret osuudet edellyttävät kahdenlaisten saavutettavuustarpeiden yhteensovittamista. Työikäisille tärkeitä ovat iltä-, viikonloppu-, verkko- ja lyhytkurssit sekä selkeät aikataulut, kun taas eläkkeellä oleville korostuvat säännöllisyys, yhteisöllisyys sekä hyvinvointia ja toimintakykyä tukeva toiminta. Työelämän ulkopuolella oleville opinnot tarjoavat osaamista, arjen rakennetta, kieli- ja digitaitoja sekä yhteisöihin kiinnittymistä.

Työväenopistossa saavutettavuutta edistetään kohdennetuilla maksuhuojennuksilla. Lukuvuonna 2025–2026 maksuhuojennuksen sai noin 15 prosenttia kaikista kurssilaisista. Etua saaneista 83,3 prosenttia osallistui toimintaan 67+-alennuksella, 12,7 prosenttia työttömän alennuksella, 3,0 prosenttia Kaikukortilla ja 1,0 prosentti taiteen perusopetuksen maksuhuojennuksella. Palautteiden perusteella opisto tavoittaa suuren määrän ikääntyviä opiskelijoita, joille harrastus, oppiminen ja yhteisö tukevat arjen hyvinvointia. Työttömien ja Kaikukortin käyttäjien osallistumismahdollisuudet puolestaan riippuvat usein taloudellisesta tuesta, selkeästä viestinnästä ja matalan kynnyksen palveluista.

4.3 Kurssilaiset ja asiakasmäärien kokonaiskehitys

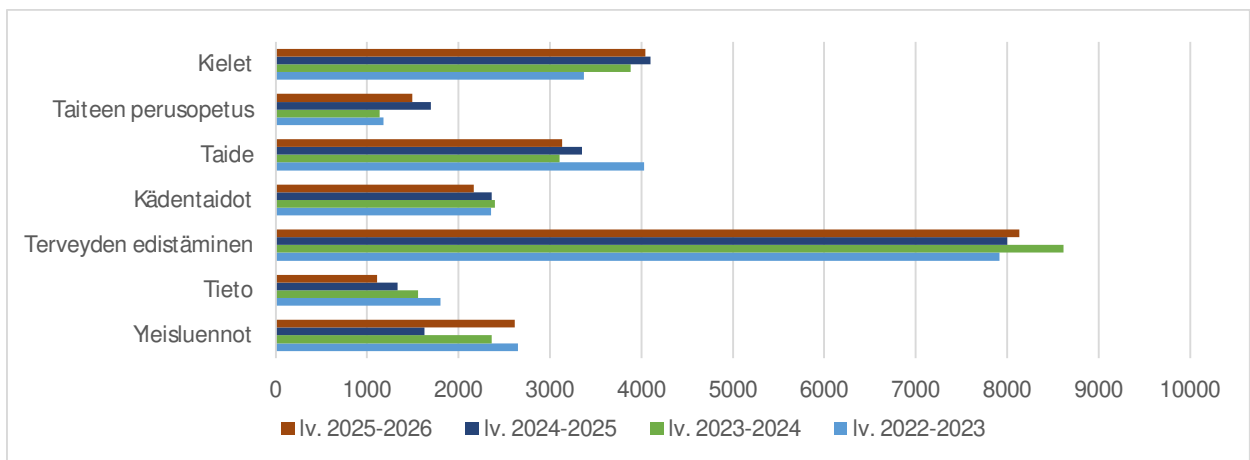
Kurssilaisten määrät täydentävät opiskelijatilastoista saatua kuvaa osallistumisen toistuvuudesta ja pitkäjänteisyydestä.

Kaavio 23. Kurssilaisten määrä lukuvuosittain

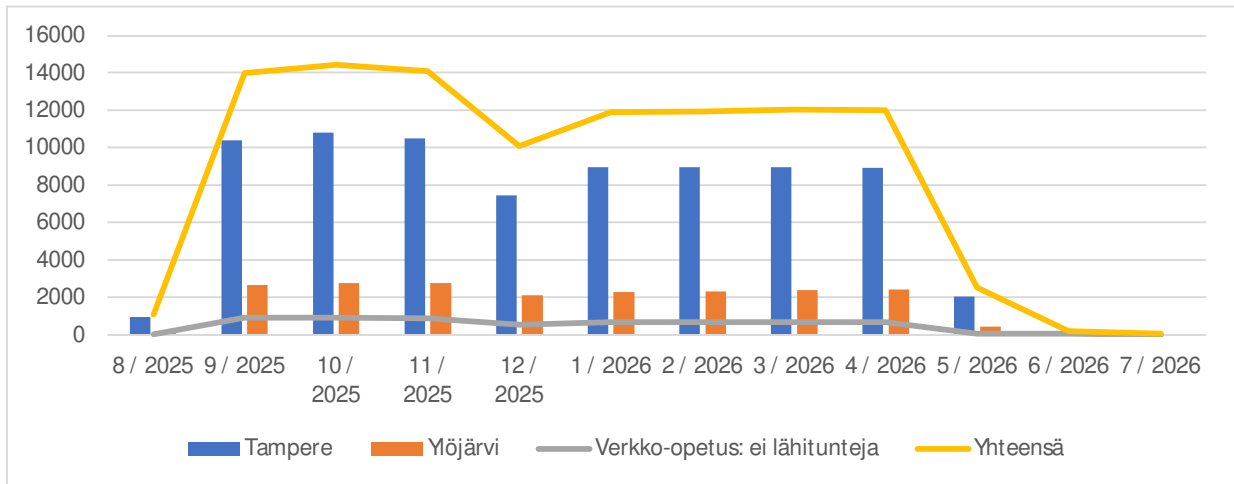
Neljän lukuvuoden tarkastelussa kurssilaisten määrä on säilynyt korkealla tasolla (Kaavio 23). Vaikka netto-opiskelijoiden määrä laski edelliseen lukuvuoteen verrattuna, kurssilaisten määrä kasvoi 0,5 prosenttia. Tämä viittaa siihen, että opiskelijat osallistuvat aiempaa useammin useille kursseille ja sitoutuvat opiston tarjontaan.

Aineryhmittäinen vertailu (Kaavio 24) osoittaa, ettei myöskään kurssimäärän muutos vastaa suoraan osallistujamäärän muutosta. Esimerkiksi terveyden edistämisessä kurssimäärä laski mutta kurssilaisten määrä kasvoi, samoin yleisluentojen vähentyessä osallistujamäärä nousi. Sen sijaan kielissä kurssimäärän kasvuun liittyi pieni kurssilaisten määrän lasku. Siksi tarjonnan kestävyyttä on arvioitava samanaikaisesti erilaisilla muuttujilla: kurssien, opetustuntien, ryhmäkokojen, kurssilaisten ja netto-opiskelijoiden perusteella.

Kaavio 24. Kurssilaisten määrä aineryhmittäin lukuvuosittain

Eri ainealueiden osallistumislogiikat poikkeavat toisistaan, joten monipuolinen tarjonta on opiston vahvuus. Kurssilaisten jakauma painottui opiskelijamäärien tavoin erityisesti liikuntaan ja terveyden edistämiseen (35,8 %). Se muodostaakin opiston osallistumisvolyymin perustan. Ainealueen kurssilaisten määrä on 54,3 prosenttia suurempi kuin opiskelijamäärä, mikä kertoo siitä, että moni opiskelija osallistuu useammalle aineryhmän kurssille. Kielten osallistujamäärä on suuri (17,8 %), mutta osallistuminen kohdistuu useammin yhteen kielikurssiin lukuvuodessa. Myös vapaan sivistystyön taideaineiden tavoitavuus on laaja (13,8 %), ja niissä esiintyy jonkin verran myös osallistumisen toistuvuutta. Osallistumista kertyi runsaasti myös yleisluentojen (11,5 %) ja kädentaitojen (9,5 %) tarjontaan. Tietoa-aineissa osallistujamäärä oli pienin ja osallistuminen painottui useammin yksittäisiin kursseihin.

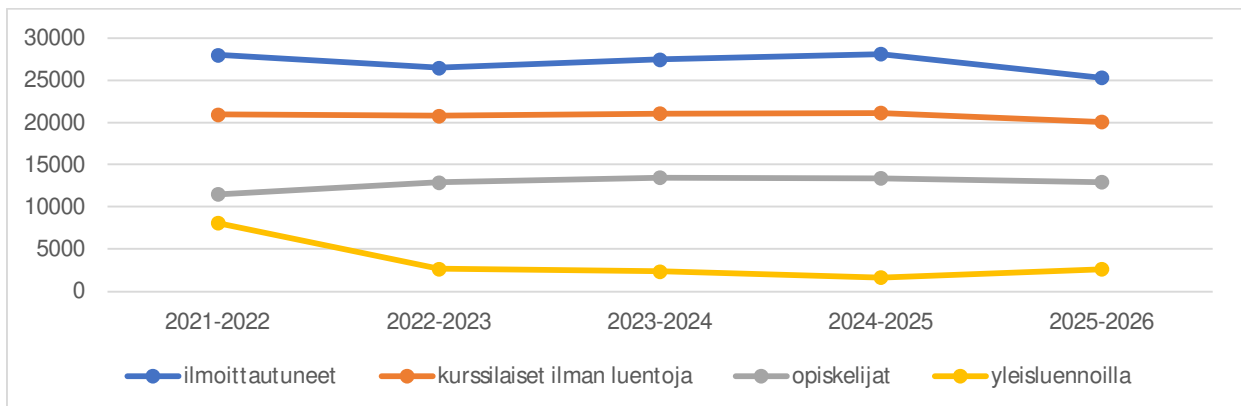
Kaavio 25. Kurssilaisten määrä kuukausittain lukuvuonna 2025–2026

Kuukausikohtainen tarkastelu (Kaavio 25) vahvistaa, että osallistumisen volyymi tilastoissa rakentuu ennen kaikkea pitkien ja säännöllisten kurssien varaan. Kurssilainen lasketaan mukaan niille kuukausille, joilla hänen kurssinsa on käynnissä. Osallistuminen painottuu lukuvuoden aktiivisimpiin opetuskuluihin: syyskuussa käynnistyvät pitkät kurssit ylläpitävät osallistujamäärää tasaisena koko lukuvuoden ajan. Myös taiteen perusopetuksen rytmi noudattaa koko lukuvuoden jatkuvaa, koulumaista rakennetta, mikä tasaa kuukausittaista vaihtelua. Taiteen perusopetuksen opinnot alkavat elokuussa ennen vapaan sivistystyön kurssien käynnistymistä ja päättyvät toukokuussa.

Kevätkaudella näkyy jatkavien kurssien vaikutus ja se, että syksyltä keväälle jatkuvien kurssien opiskelijoista osa keskeyttää opintonsa syyslukukauden jälkeen, eivätkä uudet opiskelijat löydä näille kursseille samassa määrin kesken kauden. Kevään lyhytkurssien tuoma lisä täydentää vielä toukokuussa tarjontaa ja mahdollistaa uusien kohderyhmien tavoittamisen, mutta ei määrällisesti korvaa koko lukuvuoden kurssien päättymisen vaikutusta.

Opiston vahvuutena on kyky yhdistää laaja tavoitavuus ja pitkäjänteinen osallistuminen. Kehittämisessä on tärkeää vahvistaa jatkopolkuja ja ryhmien jatkuvuutta sekä huolehtia, että tarjonta tavoittaa uusia ja nykyisin aliedustettuja osallistujia.

Avopalautteissa jatkuvuus näyttäytyy vahvana sitoutumista tukevana tekijänä. Opiskelijat toivovat jatkokursseja, pidempiä kokonaisuuksia, tuttuja ryhmien ja opettajien jatkuvuutta sekä ennakoitavia ilmoittautumiskäytäntöjä. Keskeyttäneiden kyselyn perusteella jatkuvuutta tukevat myös kurssin sopiva taso, toimiva ryhmäilmapiiri, kurssin aikana saatu palaute ja joustavat ratkaisut elämäntilanteen muuttuessa. Kurssikuvausta ja ennakko- viestintää koskeva tarkempi tulkinta on luvussa 3.2.1.

Kaavio 26. Asiakasmäärien kehitys lukuvuosittain

Opiskelijamäärien ja kurssilaisten määrien tarkastelua täydentää asiakasmäärien kokonaiskehitys. Kaavio 26 kokoaa osallistumisen kolme näkökulmaa: netto-opiskelijat kuvaavat tavoitavuutta, kurssilaiset osallistumisen toistuvuutta ja ilmoittautuneet tarjonnan kysyntää. Yhdessä mittarit täydentävät kuvaa toiminnan vetovoimasta ja jatkuvuudesta. Ilmoittautuneisiin sisältyvät myös varasijoille jääneet, mutta eivät yleisluentojen ja joidenkin maksupalvelukurssien osallistujat, jotka eivät itse ilmoittaudu. Siksi mittari ei kuvaa koko toiminnan osallistujamäärää.

Lukuvuonna 2025–2026 netto-opiskelijoiden määrä väheni, kurssilaisten määrä kasvoi hieman ja ilmoittautuneiden määrän kasvu taittui. Kokonaisuus viittaa siihen, että toimintaan osallistui hieman aiempaa suppeampi joukko, mutta osallistuminen oli toistuvaa ja tarjonnan vetovoima säilyi.

5. Kestävän kehityksen arvioinnin yhteenveto ja johtopäätökset

Itsearvioinnin kokonaiskuva on myönteinen. Tarkastellut aineistot osoittavat, että työväenopiston laatu ja vaikuttavuus rakentuvat ammattitaitoisesta opetuksesta, sujuvista palveluista, laaja-alaisesta tarjonnasta sekä oppimista, hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä tukevasta toimintakulttuurista. Samalla aineistot nostavat esiin kehittämistarpeita, jotka liittyvät erityisesti tavoitavuuteen, palvelupolun tasalaatuisuuteen, yhteisiin vastuisiin ja kestävyys seurantaan.

Kestävä kehitys on arvioinnissa läpileikkaava näkökulma: ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen kestävyys täydentävät toisiaan, ja opiston ratkaisuja on tarkasteltava samanaikaisesti ympäristövastuun, yhdenvertaisuuden, sivistystehtävän, toiminnan laadun ja resurssien pitkäjänteisen käytön kannalta.

Ekologinen kestävyys näkyy opiston arjessa materiaalien säästönä ja kierrätyksenä, tilojen yhteiskäyttönä, vastuullisina hankintoina sekä liikkumista vähentävinä etä- ja hybriditoteutuksina. Opetuksessa se konkretisoituu kestävää arkea tukevinä tietoina ja taitoina. Seuraava kehitysvaihe on käytäntöjen yhdenmukaistaminen ja näkyväksi tekeminen: materiaaleille, hankinnoille, tiloille, liikkumiselle, energiankäytölle ja digiratkaisuille tarvitaan yhteiset linjaukset ja tarkoituksenmukaiset mittarit. Samalla on huolehdittava siitä, että ympäristövastuulliset ratkaisut säilyttävät lähi- ja digipalvelujen saavutettavuuden.

Sosiaalinen kestävyys on arvioinnin perusteella opiston vahvin kestävyys ulottuvuus. Opiskelijat kokevat olevansa tervetulleita ja tasavertaisia, ja opetus, ryhmät, lähipalvelut sekä taloudelliset tukimuodot vahvistavat hyvinvointia, toimintakykyä ja osallisuutta. Hyvä asiakaskokemus ei kuitenkaan yksin osoita yhdenvertaista saavutettavuutta. Kehittämistä tarvitaan erityisesti aliedustettujen ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien tavoittamisessa, koko palvelupolun saavutettavuudessa sekä syrjintä- ja häirintätilanteiden toimintatapojen tunnettuudessa. Myös henkilöstön työhyvinvointi, selkeät prosessit ja tuntiopettajien kiinnittyminen yhteisöön ovat sosiaalisesti kestävä toiminnan edellytyksiä.

Kulttuurinen kestävyys toteutuu opiston sivistystehtävässä, laajassa ainealuerakenteessa, taiteen perusopetuksessa ja opiskelijalähtöisessä pedagogiikassa. Opisto tarjoaa mahdollisuuksia itseilmaisuun, kulttuuriseen toimijuuteen, elinikäiseen oppimiseen ja merkitykselliseen vapaa-aikaan. Kulttuurista saavutettavuutta vahvistavat selkeä ja monikielinen viestintä, ymmärrettävät lähtötaso- ja osaamiskuvaukset, erilaisten oppimistapojen huomiointi, vähemmän tunnettujen sisältöjen näkyvyys sekä aliedustettujen ryhmien aktiivinen tavoittaminen. Opetuksessa jo toteutuvia kestävyttä tukevia käytäntöjä on hyvä sanoittaa nykyistä näkyvämmiin kurssien tavoitteisiin, sisältöihin ja menetelmiin.

Taloudellinen kestävyys yhdistää opiskelijoiden tosiasialliset osallistumismahdollisuudet ja opiston resurssien pitkäjänteisen käytön. Kohtuullisten kurssimaksujen lisäksi on olennaista, että alennukset, maksuhuojennukset ja vapaaoppilaspaikat ovat helposti löydettävissä ja niiden hakeminen on ymmärrettävää. Muuttuva rahoitus ja säästövelvoitteet edellyttävät kurssitarjonnan, opetusmuotojen, tilojen, henkilöstöresurssien ja hankkeiden vaikutusten yhteistä arviointia niin, että toiminnan laatu,

monipuolisuus ja saavutettavuus säilyvät eikä henkilöstö kuormitu kohtuuttomasti. Erilaisten tilastojen rinnakkainen seuranta tukee resurssien tarkoituksenmukaista kohdentamista.

Neljä kestävyiden ulottuvuutta kietoutuvat käytännössä toisiinsa. Lähipalvelut ja etäopetus voivat vähentää liikkumisen tarvetta, mutta samalla niiden on palveltava erilaisia osallistujia yhdenvertaisesti. Materiaalien säästö ja tilojen yhteiskäyttö tukevat sekä ekologista että taloudellista kestävyttä, kun taas maksuhuojennukset, saavutettava viestintä ja monipuolinen tarjonta vahvistavat sosiaalista ja kulttuurista kestävyttä. Kestävät ratkaisut edellyttävät siksi kokonaisarviointia, jossa yhden ulottuvuuden tavoitteita ei edistetä muiden kustannuksella.

Kokonaisuutena opiston keskeisiä vahvuuksia ovat ammattitaitoiset ja sitoutuneet opettajat, laadukas opetus, kannustava ja yhdenvertainen toimintakulttuuri, laaja-alainen tarjonta sekä oppimista, hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä yhdistävä vaikuttavuus. Opiskelijat kokevat asioinnin sujuvaksi ja toiminnan merkitykselliseksi eri elämänvaiheissa. Henkilöstön kehittämismyönteisyys, jo vakiintuneet kestävät käytännöt ja monipuolinen arviointitieto muodostavat perustan jatkuvalle parantamiselle.

Myönteiseen kokonaiskuvaan liittyy kuitenkin selkeä jännite. Vaikka nykyiset opiskelijat arvioivat opetuksen ja palvelut erittäin myönteisesti, netto-opiskelijoiden määrä on vähentynyt ja osallistujapohja painottuu valmiiksi koulutusmyönteisiin ryhmiin. Samalla kurssilaisten määrä ja osallistumisen toistuvuus ovat säilyneet vahvoina. Opisto sitouttaa nykyisiä opiskelijoita hyvin, mutta uusien ja aliedustettujen ryhmien tavoittamista on hyvä vahvistaa. Tämä edellyttää lyhytkurssien ja matalan kynnyksen aloitusten riittävyyttä, kohdennettua ja monikielistä viestintää, lähi- ja verkko-opetuksen tarkoituksenmukaista yhdistämistä sekä erilaisten osallistumisesteiden vähentämistä.

Keskeiset kehittämistarpeet kohdistuvat lisäksi vastuiden, tavoitteiden ja mittareiden selkeyteen sekä palvelupolun tasalaatuisuuteen. Kurssikuvausten ja ennakkoaviestinnän tulee kuvata realistisesti koulutuksen sisältö, lähtötaso, työskentelytavat, kustannukset ja käytännön järjestelyt. Alennus- ja maksuhuojennustiedon löydettävyyttä, erilaisten oppimistapojen huomioimista, turvallisemman tilan toimintatapojen tunnettuutta sekä tilojen, välineiden ja esteettömyystiedon seurantaa on vahvistettava. Henkilöstön ja tuntiopettajien osallisuus, perehdytys, yhteisöllisyys ja arjen prosessien selkeys ovat puolestaan edellytyksiä sille, että kestävyiden kaikki neljä ulottuvuutta toteutuvat yhdenmukaisesti johtamisessa, opetuksessa ja käytännön toiminnassa.

Kehittämistyötä tukevat myös opiston hankkeet, joiden tavoitteet, rahoittajat ja yhteistyörakenteet on koottu liitteeseen 1. Hankkeiden tuottamat toimintamallit ja materiaalit on tarkoituksenmukaista kytkeä osaksi opiston pysyvää toimintaa, jotta kehittäminen ei jää erilliseksi tai määräaikaiseksi toimenpiteiksi.

Arvioinnin perusteella jatkotyö tulee keskittää yhteiseen johtamiseen, osallistavaan ja kestävyttä näkyväksi tekevään pedagogiikkaan sekä palvelupolun ja arjen käytäntöjen yhdenmukaistamiseen. Tavoitteena on opisto, jossa ekologinen vastuu, sosiaalinen yhdenvertaisuus, kulttuurinen moninaisuus ja taloudellinen kestävyys vahvistavat yhdessä laadukasta, saavutettavaa ja tulevaisuuteen suuntaavaa sivistystyötä:

- Yhteinen ohjelma ja johtaminen: kootaan kestävä kehityksen ohjelma ja muu kehittämistyö yhteen ohjaavaan kokonaisuuteen, määritellään vuosittaiset painopisteet, vastuut, aikataulut ja mittarit sekä seurataan etenemistä osana arviointisykliä.
- Osallisuus ja pedagoginen tuki: vahvistetaan henkilöstön ja opiskelijoiden osallistumista, perehdytystä ja yhteistä keskustelua sekä rakennetaan helposti käytettävä materiaalipankki kestävyiden sanoittamiseksi kurssikuvauksissa ja opetuksessa.
- Palvelupolku ja arjen käytännöt: yhdenmukaistetaan ennakkoaviestintä, saavutettavuustiedot, alennus- ja tukiohjeet, turvallisemman tilan käytännöt, palautteen käsittely sekä materiaalien, tilojen, hankintojen ja digiratkaisujen vastuulliset toimintatavat.

Liite 1. Tampereen seudun työväenopiston hankkeet lukuvuonna 2025–2026

Hankkeen nimi	Alku	Loppu	Tavoite	Rahoittaja	Yhteistyökumppanit
Lukuvuonna 2025–2026 meneillään olleet hankkeet					
Kaiken kattavaa kehitystä (Kake)	syksy 2025	kevät 2026	Vahvistaa ja kehittää opiston kestävän tulevaisuuden rakentamista työväenopiston arvojen suuntaisesti.	OPH	-
Syke 2 – merkityksellisuuden äärellä	syksy 2023	syksy 2025	Kehittää henkilöstön kestävyysosaamista sekä syväsvistyksen ja kestävän elämäntavan opintotarjotinta ja opiskelijoiden omatoimista oppimispolkua.	OPH	-
Esteet nurin!	syksy 2023	syksy 2025	Edistää kuntalaisten näkökulmasta tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, esteettömyyden ja saavutettavuuden toteutumista kansalais- ja työväenopistojen opetuksessa ja toiminnoissa.	OPH	Tornion kansalaisopisto, Wellamo-opisto, Joensuun seudun kansalaisopisto, Kotkan opisto, Kuopion kansalaisopisto
Priima tulevaisuus	syksy 2024	kevät 2026	Ennakoida tulevaisuuden osaamistarpeita ja oppia kehittämään opetustarjontaa niiden mukaisesti.	OPH	Valkeakoski-opisto, Ahjolan kansalaisopisto, Pirkkan opisto, Oriveden seudun kansalaisopisto, Sastamalan Opisto
Lukuvuonna 2025–2026 valmistellut ja rahoituspäätöksen saaneet uudet hankkeet					
Arjen avaimet – Maahanmuuttajanaisten työllistymistä edistävä suomen kielen koulutus	syksy 2026	syksy 2027	Edistää maahanmuuttajanaisten integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään.	OPH	-
Erasmus+ Maata pitkin maailmalle	syksy 2026	syksy 2027	Lisätä henkilöstön arvotietoisuutta, osaamista ja ymmärrystä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä sisällyttää kestävyysajattelun mukaisia toimintatapoja ja periaatteita työväenopiston toimintaan.	OPH	-